

PRÁVO PRO CÍRKEVNÍ PRAXI (NMGR., KCP/KTPPP)

OBSAH:

- [1. Výchova kleriků, zvl. trvalých jáhnů, status kleriků \(klerický stav\)](#)
- [2. Řízení diecéze](#)
- [3. Vybraná témata ohledně iniciačních svátostí](#)
- [4. Ordinační právo](#)
- [5. Vybraná témata z manželského práva](#)
- [6. Vybraná témata z práva svátostí](#)
- [7. Trestné činy spojené se službou klerika](#)

ÚVOD A SYLABUS

Předmět je koncipován jako rozšiřující doplnění k předmětům kombinovaného studia "Přehled církevního práva" nebo "Základy církevního práva".

II. KNIHA - BOŽÍ LID

1. **Výchova kleriků, zvláště trvalých jáhnů** (kán. 232n. 236. 245. 248. 252. 256)
2. **Inkardinace a exkardinace** (kán. 265-272)
3. **Povinnosti a práva kleriků** (kán. 273-276. 278-283. 285 §§ 1-2. 287 § 1. 289)
4. **Pozbytí klerického stavu** (kán. 290-293, mimořádné způsoby - prezentace)
5. **Místní církve - různé formy** (kán. 368-374)
6. **Diecézní synod, diecézní kurie** (kán. 460-462. 465-471. 473)
7. **Generální a biskupští vikáři, kancléř, archiv** (kán. 475-490)
8. **Ekonomická rada, ekonom** (kán. 492-494)
9. **Kněžská rada a kolegium konzultorů** (kán. 495. 500-502)
10. **Farní matriky** (G 83-88; kán. 491 §1, 535)

IV. KNIHA - POSVĚCUJÍCÍ SLUŽBA CÍRKVE

Křest

11. **Příprava ke křtu** (kán. 851n. 865. 868)
12. **Důkaz a záznam o udělení křtu** (G 84; kán. 875-878)

Biřmování

13. **Důkaz a záznam o udělení biřmování** (G 85n; kán. 894-896)

Eucharistie

14. **Uchovávání a uctívání eucharistie** (kán. 934-944, doplňující soubor)

Svěcení

15. **Udělení jáhenského svěcení, pověřovací listina k vysvěcení** (kán. 1015-1020; trest: kán. 1388)
16. **Požadavky na svěcence pro dovolenost svěcení** (kán. 1025-1039)
17. **Iregularity pro přijetí svěcení, otázka psychické způsobilosti** (kán. 1040n)
18. **Prosté překážky pro přijetí svěcení** (kán. 1042)
19. **Iregularity bránící výkonu moci ze svěcení** (kán. 1044 § 1)
20. **Prosté překážky bránící výkonu moci ze svěcení** (kán. 1044 § 2)
21. **Dispens od irregularit a prostých překážek** (kán. 1047-1049)
22. **Požadované doklady a šetření před svěcením** (kán. 1050-1052)
23. **Záznam a osvědčení o udělení svěcení** (kán. 1053n)

Manželství

24. **Zákazy uzavření manželství** (N 83-88; kán. 1071. 1077. 1102 § 3. 1118 §§ 1-2. 1124)
 25. **Dispense od manželských překážek v trojím případě** (N 79-83; kán. 1078-1082)
 26. **Delegace pro asistenci při uzavírání manželství** (N 133-135; kán. 1108-1114)
 27. **Požadavky na svědky dle kanonického a sekulárního práva** (N 130n; sekulární: zletilí? NOZ § 656), **příjmení manželů** (NOZ §§ 660-662)
 28. **Požadavky na zmocnění v případě manželství uzavíraného prostřednictvím zástupce dle kanonického a sekulárního práva** (N 122-124; kán. 1105; NOZ § 669)
 29. **Místo uzavírání manželství, licence** (N 135n; kán. 1115. 1118)
 30. **Mimořádný způsob uzavření manželství** (N 137n; kán. 1116n)
 31. **Zaznamenání uzavření manželství** (N 153-155; kán. 1121-1123; ZR §§ 4a. 4b)
 32. **Tajné uzavření manželství** (N 138-140; kán. 1130-1133)
 33. **Překážky uzavření manželství a zdánlivé manželství (dříve neexistence manželství) podle sekulárního práva** (N 157-159; NOZ §§ 672-686)
 34. **Odloučení za trvání manželství - podrobně** (N 166-170; kán. 1151-1155)
 35. **Prostá konvalidace a sanace manželství - záznam v matrice** (N 165n; kán. 1156-1160)
- Svátostiny*
36. **Žehnání povolena jáhnům a laikům - viz *Benedictionale***
 37. **Denní modlitba církve - závaznost pro trvalé jáhny** (kán. 276 § 1 odst. 3. 1175; směrnice ČBK z r. 2009, č. 87)
 38. **Místo konání pohřebních obřadů** (kán. 1177-1180)
 39. **Zaznamenání pohřbu** (G 85; kán. 1182, nařízení ČBK z r. 2021)
 40. **Pohřeb nepokřtěných malých dětí, katechumenů a křesťanů-nekatolíků** (kán. 1183)
 41. **Osoby, jimž je třeba odepřít církevní pohřeb** (kán. 1184)

VI. KNIHA - CÍRKEVNÍ TRESTY (nové znění z r. 2021!)

42. **Důsledky exkomunikace a interdiktu pro klerika** (kán. 1331n. 1335)
43. **Suspenze - nově nejen pro kleriky!** (kán. 1333n)
44. **Pořádkové tresty, zvl. pro kleriky** (kán. 1336-1338. 1371)
45. **Tresty za užití fyzického násilí proti klerikům a řeholníkům** (kán. 1370)
46. **Tresty za uchvácení církevních úřadů a jejich zneužití** (kán. 1375-1378. 1389)
47. **Tresty za porušení povinností klerika** (kán. 1392-1396)
48. **Trestné činy vyhrazené Kongregaci pro nauku víry** (kán. 1362 § 1 odst. 1, motu proprio Jana Pavla II: *Sacramentorum sanctitatis tutela* z r. 2001 a instrukce Kongregace pro nauku víry *Normae de gravioribus delictis* v 2. novelizovaném znění z r. 2021)

CÍLE

Cílem předmětu je seznámení s potřebnou právní materií orientovanou na služby:

- trvalého jáhna;
- pastoračního asistenta.

POŽADAVKY K ABSOLVOVÁNÍ

Pro úspěšné zakončení předmětu je třeba nastudovat probranou látku a zdárně absolvovat kolokvium.

Mnohé je třeba doplnit **zápisky z konzultací**, někdy je látka dostupná pouze v konzultacích, ne v základních pomůckách! **Znalost tučně výtýštěných otázek** je nezbytně nutnou podmínkou složení kolokvia.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Kanonické právo, Kodex kanonického práva, hierarchické uspořádání církve, farnost, svátosti, ordinanční právo, manželské právo, trestní právo.

ČASOVÁ NÁROČNOST

8 hod. přednášek, cca 15h studia, 1h kolokvium.

1. VÝCHOVA KLERIKŮ, ZVL. TRVALÝCH JÁHNŮ, STATUS KLERIKŮ (KLERICKÝ STAV)

ÚVOD A SYLABUS

Tato kapitola je koncipována jako rozšiřující doplnění k předmětům kombinovaného studia "Přehled církevního práva" nebo "Základy církevního práva", a to v oblasti formace kleriků se zvláštním důrazem na formaci trvalých jáhnů a v oblasti detailní specifikace jejich právního statusu.

CÍLE

Znalost čtyř základních oblastí formace, jejich specifikace, speciálně otázka využití psychologických (příp. i psychiatrických) odborností ve formaci kleriků.

Znalost právního postavení všech kleriků, speciálně zákazů v oblasti jejich činnosti a modifikace těchto zákazů pro trvalé jáhny.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Pojem klerika (oproti duchovnímu). Formace kleriků - lidská, duchovní, nauková, profesionální (apoštolská, pastorační). Práva a povinnosti kleriků, inkardinace a exkardinace. Zákazy pro kleriky a jejich modifikace pro trvalé jáhny. Klerický stav, nabytí a pozbytí.

1.0 VYMEZENÍ POJMŮ "DUCHOVNÍ" A "KLERIK"

V překladu CIC prof. Zedníčka je užíván termín "duchovní" jako překlad latinského termínu "clericus". Je to však třeba opravit jasným rozlišením vyplývajícím z dlouhé právní tradice poznačené zvl. rakouským právem:

- Klerik** (clericus) označuje dle CIC osoby, které přijaly svátost svěcení, tedy od jáhna výše (jáhen, kněz, biskup). Němčina tu užívá termín *Kleriker*. Do r. 1972 byla v západní (latinské) katolické církvi udělována tonsura a nižší svěcení, což se dosud koná v Bratrstvu sv. Petra. Obdobně ve východním kodexu (CCEO) mohou být (a zpravidla jsou) partikulárním právem nadále podrženy tonsura a nižší svěcení - jejich nositelé jsou pak označeni termínem "menší klerici" (clerici minores). Jde tu tedy o oblast kanonického práva.
- Duchovní** je tradiční termín užívaný ve světském právu, označující osobu vykonávající duchovenskou činnost, a to bez ohledu jednak na rozdílnost náboženské či konfesní příslušnosti (židé, muslimi, křesťané atd.; katolíci, pravoslavní, evangelíci různých konfesí atd.), jednak na udělení či neudělení svěcení (zvaného v evangelické tradici ordinace). Němčina tu užívá termín *Geistlicher*. Jde tu tedy o oblast konfesního práva = světského práva ohledně náboženských entit.

1.1 PŘEDPISY PRO FORMACI KLERIKŮ

Změny v pojetí jáhenství - Benedikt XVI. (2009)

Benedikt XVI. svým motu proprio *Omnium in mentem* z 26. 10. 2009 (s účinností od 9. 4. 2010) změnil některá ustanovení CIC/1983 - jáhnů se týkají především změny v kán. 1008 a 1009:

Can. 1008 – Sacramento ordinis ex divina institutione inter christifideles quidam, caractere indelebili quo signantur, constituuntur sacri ministri, qui nempe consecrantur et deputantur ut, pro suo quisque gradu, <i>in persona Christi Capitis munera docendi, sanctificandi et regendi adimplentes, Dei populum pascant novo et peculiari titulo Dei populo inserviant.</i>	Kán. 1008 – Svátostí svěcení se z Božího ustanovení někteří věřící, označení nezrušitelným znamením, stávají posvátnými služebníky, kteří jsou zasvěceni a určeni, aby, každý podle svého stupně, <i>v osobě Krista – Hlavy vykonávali úřad učit, posvěcovat a vést, a tak páslí Boží lid z nového a specifického důvodu sloužili Božímu lidu.</i>
Can. 1009 – § 1. Ordines sunt episcopatus, presbyteratus et diaconatus. § 2. Conferuntur manuum impositione et precatione consecratoria, quam pro singulis gradibus libri liturgici praescribunt. § 3. <i>Qui constituti sunt in ordine episcopatus aut presbyteratus missionem et facultatem aendi in persona Christi Capitis</i>	Kán. 1009 – § 1. Stupně svátosti svěcení jsou: biskupský, kněžský a jáhenský. § 2. Svátost svěcení se uděluje vkládáním rukou a modlitbou svěcení, kterou pro jednotlivé stupně předepisují liturgické knihy. § 3. <i>Ti, kdo byli vysvěceni na biskupa nebo kněze, přijímají poslání</i>

accipiunt, diaconi vero vim populo Dei serviendi in diaconia liturgiæ, verbi et caritatis.

a pověření jednat v osobě Krista – Hlavy, jáhni naproti tomu přijímají potřebnou sílu, aby sloužili Božímu lidu v „diakonii“ (službě) liturgie, slova a lásky.

Z hlediska ekleziologického jsou tu zdůrazněny dva zásadní aspekty:

- posláním jáhna není jednat *in persona Christi capitis*, toto posláni je vyhrazeno biskupům a kněžím (sacerdotes),
- posláním jáhna je *diaconia* liturgie, slova a lásky (charity).

Z hlediska teologického je významným textem dokument Mezinárodní teologické komise *Diakonát, vývoj a perspektivy* (české vydání: Mezinárodní teologická komise. *Diakonát, vývoj a perspektivy*. Praha : Krystal, 2008. 115 s. ISBN 978-80-87183-07-6), která je pomocným orgánem magisteria - proto tento dokument není oficiálním (magisteriálním) církevním dokumentem. Tento dokument se nejvíce klání k řešení, že posláním jáhna je jednat *in persona Christi Servi* - v osobě Krista-Služebníka.

Formace kleriků obecně

4 základní oblasti:

1. lidská - primárně formovaný sám (sem spadá i odborná psychologická pomoc);
2. duchovní (spirituální) - napomáhá organizačně diecézní program a struktury, individuálně spirituál, duchovní vůdce a zpovědník;
3. nauková (intelektuální) - v našich podmínkách zpravidla teologická fakulta;
4. praktická, tj. pastorační - pod vedením diecéze jednotlivé praxe.

Využívání psychologické pomoci: KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Směrnice pro využívání psychologických odborností pro připuštění kandidátů ke kněžské formaci* (29. 6. 2008). Dostupné v originále a hlavních překladech na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/index.htm. Český překlad In: ACTA České biskupské konference č. 4 (2009), dostupné na <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/acta-cbk/>.

Formace kleriků speciálně

Formace trvalých jáhnů (kán. 236)

- mladí muži - alespoň 3 roky ve formačním domě;
- starší (ženatí i neženatí) - alespoň 3 roky dle ustanovení biskupské konference.

Celocírkevní předpis: KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU a KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Základní normy pro formaci trvalých jáhnů směrnice pro službu a život trvalých jáhnů* (22. 2. 1998). Dostupné v originále a hlavních překladech na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccclergy/index_en_dia_docuff.htm, v českém překladu na <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/cervena-rada/>. (dokument č. 20).

Předpis ČBK: *Směrnice pro formaci, život a službu trvalých jáhnů v České republice*. In: ACTA České biskupské konference č. 5 (2010). Dostupné na: <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/acta-cbk/>; viz též dokument v dalším objektu.

Formace kněží

- Malé semináře (kán. 234) - v ČR nejsou.
- Kněžské semináře (též zvané "velké semináře"):
 - diecézní (kán. 237 § 1) - v ČR nejsou;
 - interdiecézní - v ČR v Praze a Olomouci.
- Obvykle celá doba vzdělávání (kán. 235 § 1) - tj. 6 let (2 roky filosofie + 4 roky teologie - kán. 250), dle apoštolské konstituce Jana Pavla II. *Sapientia christiana* (15. 4. 1978) může být prostoupeno studium filosofie a teologie, pak celé studium 5 let, toto uspořádání ponechala i apoštolská konstituce papeže Františka *Veritatis gaudium* (8. 12. 2017).
- Vyjíměčně alespoň 4 roky v kněžském semináři (kán. 235 § 1).
- Zcela vyjíměčně mimo kněžský seminář (kán 235 § 2).

Nový celocírkevní předpis: Kongregace pro klérus. *Dar kněžského povolání: Ratio Fundamental Institutionis Sacerdotalis* (8. 12. 2016). Praha: Sekretariát české biskupské konference, 2017. 107 s. Dostupný na <https://www.cirkev.cz/cs/cervena-rada> [červená řada, č. 43]

Předpis ČBK: *Národní rámcový program kněžské formace (Ratio nationalis institutionis sacerdotalis)* (28. 1. 2008). Dostupný na <http://www.cirkev.cz/cirkev-ve-svete/dokumenty/fialova-rada/> (dokument č. 32). Je třeba vypracovat nový národní rámcový program zohledňující především dokument *Dar kněžského povolání*, dosud není zpracován.

SMĚRNICE ČBK - FORMACE A ŽIVOT TRVALÝCH JÁHNŮ - 2009

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

1.2 INKARDINACE A EXKARDINACE

Inkardinace

- Každý klerik musí být včleněn do nějaké partikulární církve: místní církve, personální prelatury, řeholní institut, společnost apoštolského života, příp. i sekulární institut (kán. 265), eventuálně jiné personální struktury (např. vojenský ordinariát, personální ordinariát pro bývalé anglikány, nové formy zasvěceného života).
- Inkardinace nastává přijetím jáhenského svěcení (kán. 266) a je vyjádřena též slibem poslušnosti před přijetím svěcení.
- Podle praxe Římské kurie zůstává inkardinace zachována jak při propuštění z klerického stavu, tak i při propuštění z řeholního institutu, společnosti apoštolského života či sekulárního institutu.

Exkardinace

- Jde fakticky spíše o transkardinaci - vznik nové inkardinace, a tím zánik dosavadní inkardinace (kán. 267).
- Řádně je vázána na souhlas obou ordinářů (kán. 267).
- Mimořádně nastává v situaci "zapůjčení" klerika do jiné diecéze, pokud po alespoň 5 letech služby v jiné diecézi požádal o inkardinaci jejího diecézního biskupa + sdělil to svému diecéznímu biskupovi, když ani jeden z nich do 4 měsíců nevyjádří nesouhlas (kán. 268 § 1).
- Mimořádně nastává též v případě světského klerika, který je trvale či definitivně včleněn do řeholního institutu, společnosti apoštolského života, příp. i do sekulárního institutu (kán. 268 § 2), anebo naopak u zasvěceného klerika, který (spolu s obdržením dispense od slibů) přechází do místní církve a je tam inkardinován.

1.3 POVINNOSTI A PRÁVA KLERIKŮ

Povinnosti kleriků

Povinnosti kleriků obecně

Klerici jsou vázáni mnoha povinnostmi:

- poslušnost vůči papeži a ordináři (kán. 273);
- plnění svěřených úkolů (kán. 274 § 2);
- vzájemná spolupráce s kleriky a s laiky (kán. 275);
- úsilí o svatost života (kán. 276):
 - věrné plnění své služby;
 - četba Písma sv.;
 - pokud možno denní mše sv.;
 - liturgie hodin;
 - duchovní cvičení dle partikulárního práva;
 - rozjímavá modlitba;
 - častá zpověď;
 - mariánská úcta;
- celibát a odpovídající zdrženlivost (kán. 277);
- stálá formace (kán. 279);
- prostý způsob života, využití přebytků (kán. 282);
- pobyt v diecézi, zvl. rezidenční povinnost (kán. 283);
- nosit předepsaný oděv (kán. 284);
- zákazy:
 - vyhýbat se všemu, co je cizí duchovnímu stavu (kán. 285 § 2);
 - veřejné úřady spojené s výkonem světské moci (kán. 285 § 3);
 - správa "neduchovního" majetku, světské úřady spjaté s povinností vyúčtování, ručení (kán. 285 § 4);
 - podnikání (kán. 286);
 - aktivní účast v politických stranách a odborových organizacích (kán. 287);
 - dobrovolné nastoupení vojenské služby (kán. 289).

Specifická úprava pro trvalé jáhny

Trvalé jáhny nezavazuje:

- povinnost nosit předepsaný oděv (kán. 284);
- zákazy:
 - veřejné úřady spojené s výkonem světské moci (kán. 285 § 3);
 - správa "neduchovního" majetku, světské úřady spjaté s povinností vyúčtování, ručení (kán. 285 § 4);
 - podnikání (kán. 286);
 - aktivní účast v politických stranách a odborových organizacích (kán. 287);

Partikulárním právem ČBK z r. 2009 je stanoveno:

- duchovní cvičení každoročně, bez specifikace doby trvání (č. 77);
- formace rodin ženatých trvalých jáhnů (č. 82);
- oděv: odpovídající důstojný světský oděv (s připnutým křížkem v klopě saka (č. 86);

- liturgie hodin: ranní a večerní chvály (č. 87).

Práva kleriků

Práva kleriků obecně

S klerickým stavem je spjata poměrně málo právnění, ta jsou dost významná:

- pověření církevními úřady spojenými s výkonem moci ze svěcení nebo výkonem moci řízení (kán. 274 § 1);
- sdružovací právo (kán. 278 §§ 1 a 2);
- přiměřená odměna, zdravotní a sociální pojištění (kán. 281);
- dostatečná dovolená (kán. 283 § 2).

Specifická úprava pro trvalé jáhny (kán. 281 § 3; směrnice ČBK č. 89)

- ženatí trvalí jáhni plně nebo z velké míry v církevních službách: odměna z církevních zdrojů pro obživu i jejich rodin;
- ženatí trvalí jáhni s civilním povoláním: obživa z civilního povolání.

1.4 POZBYTÍ KLERICKÉHO STAVU

Řádné způsoby pozbytí klerického stavu (kán. 290 a 291)

- prohlášení neplatnosti svěcení (tím zaniká i závazek celibátu);
- trestem propuštění z klerického stavu - nezaniká závazek celibátu;
- reskript Apoštolského stolce (na žádost klerika) - nezaniká závazek celibátu.

Mimokodexová norma z r. 1980 - dispens od celibátu:

- reskript - na žádost klerika;
- s dispensí je neoddělitelně spojeno propuštění z klerického stavu.

Mimořádné způsoby propuštění z klerického stavu

Mimořádné pravomoci Kongregace pro klérus (2009 a 2010)

- I. Zvláštní pravomoc jednat a předkládat Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí případy propuštění z klerického stavu „*in poenam*“ s příslušnou dispensí od závazků plynoucích ze svěcení včetně celibátu v případech kleriků, kteří neplatně uzavřeli manželství, byť pouze civilní, a i po napomenutí se nenapravili a setrvali v nelegitimním a pohoršlivém životě (srov. kán. 1394 § 1); a také v případech kleriků, kteří se provinili ve vnějších těžkých hříších proti šestému přikázání (srov. kán. 1395 §§ 1–2).
- II. Zvláštní pravomoc jednat ve smyslu CIC, kán. 1399, buď svým přímým zásahem, anebo potvrzením rozhodnutí ordinářů, když o to kompetentní ordináři požádají, v případech zvláště závažného porušení zákonů a naléhavé nutnosti vyhnout se objektivnímu pohoršení.

Tímto se zároveň částečně ruší (derogují) ustanovení CIC kánonů 1317, 1319, 1342 § 2 a 1349 ohledně udělení trvalých trestů, které se mají ukládat v závažných případech jáhnům a v nejzávažnějších případech kněžím, přičemž se tyto případy vždy předkládají přímo Svatému otci ke schválení specifickou formou a k rozhodnutí.

- III. Zvláštní pravomoc projednávat případy, kdy se jedná o prohlášení ztráty klerického stavu s příslušnou dispensí od klerických závazků včetně celibátu v případech kleriků, kteří opustili službu na dobu delší než 5 po sobě jdoucích let a kteří po pečlivém ověření, nakolik bylo možné, setrvávají v takovém dobrovolném a nedovoleném nevykonávání své služby.

Podrobně viz:

NĚMEC, D. Mimořádné způsoby propuštění katolických duchovních z duchovního stavu na základě dokumentů Kongregace pro klérus z let 2009 a 2010, *Revue církevního práva* č. 51 – 1/12, s. 7–22.

a souhrnně:

Rozšířený text přednášek přednesených na mezinárodní konferenci *Propuštění z duchovního stavu podle nejnovějších předpisů katolické církve – legislativa a praxe* konané 19. 6. 2012 na Cyrilometodějské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, publikovaný v časopisu *Studia theologica*, Olomouc, podzim 2012, č. 49, na s. 77–206.

Přehledně: prezentace power-point v EDISu. Viz též Znovupřijetí do posvátné služby. Obojí níže ve vložených objektech.

Řešení mravnostních trestných činů kleriků

Viz níže [7. Trestné činy spojené se službou klerika](#).

PROPUŠTĚNÍ Z KLERICKÉHO STAVU - ŘÁDNÉ A MIMOŘÁDNÉ ZPŮSOBY - DLE LEGISTATIVY DO PROSINCE 2021

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

ZNOVUPŘIJETÍ KLERIKŮ DO POSVÁTNE SLUŽBY

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

2. ŘÍZENÍ DIECÉZE

ÚVOD A SYLABUS

Tato kapitola rozšiřuje látku obecného kursu ohledně řízení diecéze.

CÍLE

Podrobné seznámení s orgány řízení diecéze - singulární autority a grémia; jejich obligatornost či fakultativnost. Řízení diecéze sede vacante a dopad tohoto stavu na orgány řízení diecéze.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Orgány řízení diecéze - singulární autority a grémia; jejich obligatornost či fakultativnost. Řízení diecéze sede vacante a dopad tohoto stavu na orgány řízení diecéze. Spolupráce s farnostmi. Možná úloha trvalých jáhnů v rámci řízení diecéze. Farní matriky.

2.1 RŮZNÉ FORMY MÍSTNÍCH CÍRKVÍ

Různé formy místních církví

Běžné

- diecéze

Ostatní formy, stavěné právně na roveň

Misijní

- apoštolská prefektura
- apoštolský vikariát

Zpravidla pocházející ze středověku

- územní opatství
- územní prelatura

Z politických důvodů (především změny státních hranic)

- natrvalo zřízená apoštolská administratura

2.2 DIECÉZNÍ SYNOD

Povaha

Poradní funkce (kán. 460) - pomoc diecéznímu biskupovi. Jediným zákonodárcem zůstává diecézní biskup.

Složení

Kán. 463, 464

Diecézní biskup na synod **musí pozvat**:

- biskupa-nástupce a pomocné biskupy;
- generálního, biskupské a soudního vikáře;
- katedrální kanovníky;
- členy kněžské rady;
- jím stanovený počet laiků a řeholníků, jejichž volbu provede pastorační rada;
- rektora semináře;
- okrskové vikáře;
- nejméně jednoho voleného kněze z každého okrskového vikariátu;
- jím stanovený počet zvolených zástupců vyšších řeholních představených.

Dále diecézní biskup **může pozvat**:

- další zástupce kléru, řeholníků a laiků, kteří (pokud diecézní biskup neurčí jinak) mají stejná práva jako členové povinně pozvaní;
- jako pozorovatele zástupce ostatních církví a církevních společenství.

2.3 DIECÉZNÍ KURIE

Povaha a poslání

Kán. 469–494

Diecézní kurie je aparátem diecézního biskupa (dále jen "DB"), pomáhajícím mu v řízení diecéze, zejména ve vedení pastorační činnosti a ve výkonu diecézního soudnictví. Diecézní kurie sestává z dále uvedených funkcionářů, resp. kolektivních orgánů jmenovaných a odvolávaných DB.

Řízení kurie

Považuje-li to DB za prospěšné, může jmenovat **moderátora kurie**, jímž by měl být generální vikář. Může také jmenovat **biskupskou radu** (*consilium episcopale*), jejímiž členy jsou generální a biskupští vikáři.

Generální a biskupští vikáři

Kán. 475, 476

Pojem

V každé diecézi musí DB jmenovat **generálního vikáře**. Jen výjimečně, pokud si to okolnosti žádají, může jmenovat generálních vikářů více. Generální vikář je vedle DB místním ordinářem s řádnou, a to zástupnou řídicí mocí v téměř rozsahu jako DB včetně trvalých fakult s výjimkou takových správních aktů, které CIC stanoví pouze pro DB (pro předání generálnímu vikáři je třeba zvláštní zmocnění), které si DB vyhradil nebo které nebo které předal do kompetence jiného generálního nebo biskupského vikáře.

Je-li to věci prospěšné, může (ale nemusí) DB jmenovat jednoho nebo více **biskupských vikářů**, kteří pak jsou rovněž místní ordináři s řádnou a zástupnou pravomocí v rozsahu DB, ale pouze na svém území (teritoriální pravomoc), nebo pro určitý okruh záležitostí (funkční pravomoc, např. školství), nebo jen pro určité okruhy osob (personální pravomoc, např. pro studenty nebo katolíky jiného obřadu). Oblast, jež takto přísluší biskupskému vikáři, je *ex lege* vyňata z pravomoci generálního vikáře. Úřad biskupského vikáře je koncipován podle vzoru generálního vikáře, takže následující platí až na několik výjimek pro oba úřady.

Převzetí a zánik úřadu

Kán. 477, 481

Generální i biskupské vikáře **jmenuje DB**, který je může také odvolat. Generální vikář nebo biskupský vikář, jenž je biskupem, je jmenován natrvalo; biskupský vikář nebiskup (vždy kněz!) je jmenován na dobu určitou.

Jurisdikce generálního a biskupského vikáře **končí**:

- uplynutím funkčního období;
- přijetím abdikace ze strany DB;
- odvoláním ze strany DB (avšak u biskupa-nástupce a pomocného biskupa se zvláštními zmocněními, kteří musí být jmenováni generálními vikáři, platí, že jsou prakticky ze strany DB neodvolatelní);
- začátkem sedisvakance, pokud nejsou zároveň vysvěcenými biskupy (pomocný biskup, pomocný biskup se speciálními pravomocemi od Apoštolského stolce).

Osobní předpoklady

Kán. 478

- kněz;
- alespoň 30 let věku;
- doktor nebo licenciát teologie nebo kanonického práva nebo alespoň opravdu zkušený v těchto oborech;
- nesmí být ani kanovníkem penitenciářem, ani pokrevním příbuzným DB do čtvrtého stupně.

Výkon úřadu

Kán. 479–480

Generálnímu i biskupskému vikáři přísluší v mezích jejich kompetencí **výkonná moc**, která právem náleží DB (pokud si danou věc DB nerezervoval nebo pokud svou povahou nevyžaduje jeho zvláštní zmocnění). Do těchto pravomocí patří také trvalá pověření (fakulty) udělená DB od AS a provádění reskriptů, pokud nebylo výslovně stanoveno jinak nebo nebyly vydány *quoad personam* diecéznímu biskupu. DB může přenést i některé kompetence z biskupských vikářů ve prospěch generálního vikáře.

Oba jsou odpovědní jedině DB a musí jej informovat o podstatných záležitostech své činnosti. Nikdy nesmějí jednat proti vůli a úmyslu DB, jelikož jsou jeho *alter ego*.

Kancléř a ostatní notáři

Kán. 482–485

V každé kurii se ustanoví **kancléř** (i laik; dle CEO klerik!), popřípadě (fakultativně) i **místokancléř**, jehož hlavním úkolem, pokud právo nestanoví jinak, je pečovat o vyhotovování a odesílání listin kurie a jejich uchovávání v archivu kurie. Kancléř i místokancléř jsou *ipso iure* notáři a sekretáři kurie. Kromě kancléře mohou být ustanoveni **další notáři**, jejichž listiny nebo podpisy zakládají veřejnou věrohodnost buď kterékoli listiny, nebo pouze soudní listiny, nebo listiny určitého právního případu nebo jednání.

Povinnosti notáře je:

- sepisovat akta a listiny o rozhodnutích, opatřeních a závazcích nebo o jiných jednáních vyžadujících jeho součinnost;
- pořizovat věrné záznamy jednání a opatřovat je svým podpisem s udáním data a místa konání;
- při zachování příslušných předpisů předkládat zákonnému žadateli akta a listiny ze spisů a ověřovat opisy prohlášením o jejich shodě s prvopisem.

Archivy

Kán. 486–491

Kromě archivu kurie se musí zřídit ještě **tajný archiv**, ve kterém jsou uchovávány listiny a spisy hodné utajení. Každý rok je třeba provést skartaci těch tajných materiálů, které se týkají mravních přestupků osob, které již zemřely nebo od jejichž pravomocného odsouzení uběhlo deset let. V tajném archivu se uchovává pouze krátká anotace se stručným popisem kauzy a zněním rozsudku.

V archivech katedrálních, kapitulních a farních kostelů je třeba pořídit katalog archiválií ve dvojím vyhotovení, přičemž jedna zůstává v místním a druhá se zasílá do kuriálního archivu. Listiny historicky cenné je třeba uchovávat s pečlivostí.

Akta a listiny, které nepodléhají utajení, je možné nahlížet a opisovat podle partikulárních zákonů.

Poradní grémia v diecézi

Ekonomická rada

Kán. 492n

V každé diecézi se ustanoví **ekonomická rada**, které předsedá DB nebo jeho pověřenec. Rada sestává alespoň ze tří DB jmenovaných katolíků, opravdu zkušených v ekonomii i sekulárním právu a vynikajících bezúhonností. Vyloučeny jsou osoby s DB příbuzné a sešvagřené do čtvrtého stupně.

Členové rady jsou jmenováni na pět let a mohou být znovu a znovu jmenováni na další (a další...) pětiletí.

Kromě úkolů, které ekonomické radě určuje V. kniha CIC, připravuje tato, podle pokynů DB, každoročně rozpočet a výkaz hospodaření.

Ekonom

Kán. 494

Po slyšení sboru poradců a ekonomické rady musí biskup jmenovat **diecézního ekonomu**, jenž musí být bezúhonný a v ekonomii velmi zkušený. Ten je jmenovaný na pět let a může být opět a opět jmenován na další pětiletí. Před uplynutím funkčního období může být diecézní ekonom odvolán DB jen ze závažných důvodů a po slyšení obou výše jmenovaných orgánů.

Úkolem ekonomu je správa diecézního majetku, a to pod vedením DB a podle rozpočtu schváleného ekonomickou radou, které také skládá počet ze své správy.

DB může diecéznímu ekonomovi svěřit i správu dalších majetkových podstat (srov. kán. 1276, § 1; 1279, § 2).

Kněžská rada

Pojem a úkoly

Kán. 495, 496, 500

Kněžská rada je sbor kněží, kteří jsou jakoby senátem biskupa, zastupující kněžstvo. Radě přísluší podle ustanovení práva pomáhat biskupovi v řízení diecéze, aby se co nejučinněji podporoval pastorační prospěch Božího lidu. Kněžská rada má pouze poradní hlas (*votum consultativum*) a z tohoto titulu jí přísluší označení senát biskupa. **DB musí kněžskou radu slyšet** v těchto záležitostech:

- před svoláním diecézního synodu (kán. 461, § 1);
- před zřízením, úpravou a zrušením farnosti (kán. 515, § 2);
- před vydáním nařízení o správě darů věřících a sustentace kleriků (kán. 531);
- před zřízením farních pastoračních rad (kán. 536, § 1);
- před povolením stavby kostela (kán. 1215, § 2);
- před úřední profanací kostela (kán. 1222, § 2);
- před stanovením daně nebo dávky na potřeby diecéze (kán. 1263).

Zástupci kněžské rady musejí být pozváni na provinční koncil (kán. 443, § 5) a všichni její členové jsou *ex lege* účastníky diecézního synodu (kán. 463, § 1). Kněžská rada navrhuje členy komise pro šetření sporů při zbavení farářů úřadu a při jejich překládání (1742, § 1; 1750).

Každá kněžská rada musí mít DB aprobovaná stanovy, jež jsou v souladu s normami BK vydanými v této věci.

Stejně jako je zřízení kněžské rady obligatorní v diecézi, je obligatorní i v apoštolských vikariátech a prefekturách, kde vikář nebo prefekt ustanoví radu alespoň tři kněží-misionářů, jichž se, byť písemně, dotazuje před přijetím důležitých rozhodnutí (tzv. rada misie).

Složení

Kán. 497–499

Kněžská rada se skládá z volených, jmenovaných a *ex offio* členů, kteří musí být kněžími, což znamená, že jáhni členy kněžské rady být nemohou.

Přibližně polovina členů kněžské rady musí být volená. **Aktivní a pasivní volební právo mají:**

- všichni inkardinovaní světštit kněží;
- neinkardinovaní světštit kněží, kněží řeholní a kněží společností apoštolského života, kteří se na území diecéze zdržují a vykonávají nějaký úřad v její prospěch.

Stanovy mohou přiznat volební právo také ostatním kněžím, kteří mají v diecézi domicil nebo kvazidomicil. Způsob volby stanoví stanovy kněžské rady tak, aby byli, pokud možno, zastoupeni kněží podle jejich různých služeb a územních částí diecéze.

Členy z titulu úřadu (*ex offio*) mají být podle stanov kněžské rady kněží, jejichž úřad je v přímé souvislosti s posláním kněžské rady. Jsou to např.:

- pomocní biskupové;
- generální vikář;
- biskupský vikář;
- pastorální referent atd.

Další členy může DB **svobodně jmenovat**.

Zřízení a způsob práce

Kán. 495, 500–501

- V každé diecézi **musí být kněžská rada zřízena**. Funkční období jejích členů má být nejvýše pětileté. Kněžská rada začátkem sedisvakance zaniká a její úlohu přebírá sbor poradců. Nový biskup musí ustanovit novou kněžskou radu do jednoho roku od převzetí svého úřadu.
- Věci DB je kněžskou radu svolávat, předsedat jí, stanovit témata k projednání a přijímat její podněty. Kromě případů, kdy je DB samým právem určeno kněžskou radu slyšet, má slyšet její názor ve všech důležitých otázkách. Kněžská rada nemůže jednat bez DB a její usnesení nabývají platnosti teprve tím, že je vyhlásí DB.

Kolegium konzultorů (sbor poradců)

Kán. 502

Z členů kněžské rady **svobodně jmenuje** DB některé kněze (6-12), kteří na pět let vytvoří **kolegium konzultorů** (sbor poradců), v jehož čele stojí DB, při sedisvakanci interimní správce diecéze a do jeho ustanovení služebně nejstarší kněz z kolegia konzultorů. Zánik členství v kněžské radě některého člena sboru poradců nemá žádný vliv na jeho členství v tomto kolegiu. Jestliže některý z členů kolegia konzultorů činnost v tomto orgánu jakkoli ukončí, musí jej DB nahradit novým jmenováním pouze tehdy, klesne-li počet členů pod minimální hranici šesti členů (AAS 76, 1984, 747).

Kolegium konzultorů se sice skládá ze členů kněžské rady, nicméně tvoří nezávislý orgán, který není kněžské radě nikterak odpovědný. **Souhlas** nebo alespoň **slyšení kolegia konzultorů podmiňuje platnost** některých právních jednání místního ordináře:

- DB musí konzultovat kolegium konzultorů před propuštěním diecézního ekonoma (kán. 494, § 1);
- AD musí mít souhlas před vystavením propouštěcích listin ke svěcení (kán. 1018, § 2, odst. 2);
- DB potřebuje souhlas při jednání ekonomického charakteru přesahujícím rámec běžné správy (kán. 1277);
- DB potřebuje souhlas k převodu majetku přesahujícího stanovený limit a k převodu části podstaty diecézního majetku (kán. 1292, § 1).

Kolegiu konzultorů přísluší zvláště:

- zvolit AD při sedisvakanci (kán. 421, § 1);
- přebírat jmenovací dekret DB při jeho kanonickém převzetí úřadu (kán. 382, § 3).

Kapituly kanovníků

Pojem

Kán. 503, 507–508

Kapitula kanovníků, ať katedrální (metropolitní) nebo kolegiální, je společenství kněží, kterému přísluší konat slavnostnější bohoslužby v katedrálním nebo kolegiálním kostele. Katedrální (metropolitní) kapitula kromě toho plní úkoly, kterými ji pověřilo právo nebo DB.

Každá kapitula má svého představeného (zpravidla probošt, jeho zástupcem je děkan - v olomoucké metropolitní kapitule je tomu naopak) a podle stanov se zřídí i další úřady. Vše se děje s přihlédnutím k místním zvyklostem a dosud nezrušeným privilegijům.

Kanovník penitenciář jak katedrálního, tak kolegiálního kostela má ze svého úřadu řádné avšak nesubdelegovatelné pověření zbavovat *in foro interno sacramentali* nápravných trestů *latæ sententiæ* (samočinných) úředně nedeklarovaných a AS nevyhrazených, a to vlastní diecézany kdekoliv, a také ty, kdo nejsou vlastními diecézany, avšak ty pouze na svém území. Kanovník penitenciář nesmí být pověřen úřadem s výkonem jurisdikce *in foro externo*.

Klerikům, kteří nepatří do kapituly, mohou být svěřeny jiné úkoly, jimiž podle stanov pomáhají kanovníkům.

Zřízení

Kán. 504

Zřízení, změna nebo zrušení katedrální kapituly jsou vyhrazeny AS.

Stanovy

Kán. 505–506

Každá kapitula, ať katedrální nebo kolegiální, **má své stanovy** přijaté zákonným jednáním kapituly a schválené DB; změna nebo zrušení těchto stanov jsou platné pouze se schválením DB.

Stanovy určí, při zachování ustanovení zakladatelů, jednak zřízení kapituly, jednak počet kanovníků, dále které bohoslužby a služby má kapitula a jednotliví kanovníci konat, určí shromáždění, na kterých se budou projednávat záležitosti kapituly, při zachování všeobecných norem podmínky platnosti a dovolnosti právního jednání. Dále určí záležitosti sustentace kanovníků a jejich titulaturu, v souladu s předpisy AS.

Jmenování

Kán. 509

DB (ne však AD) přísluší po projednání s kapitulou udělovat všechny a jednotlivé kanonikáty jak v katedrálním, tak v kolegiálním kostele; témuž DB přísluší potvrdit osobu, která byla kapitulou zvolena do jejího čela.

Pastorační rada

Kán. 511–514

V každé diecézi, pokud tomu radí pastorační okolnosti, se ustanoví **pastorační rada**, které přísluší pod vedením biskupa zkoumat vše, co se vztahuje k pastorační činnosti diecéze, to také pojednávat a předkládat o tom praktické závěry.

Pastorační rada není obligatorním poradním grémiem DB. Pastorační rada je ustanovována na dobu určitou a nástupem sedisvakance zaniká.

Pastorační rada sestává z katolíků, kteří žijí v plném společenství s katolickou církví, jak kleriků, tak členů institutů zasvěceného života, tak především laiků; tito **všichni jsou jmenováni** způsobem určeným DB.

Pastorační rada **má pouze poradní hlas** a pouze DB ji podle pastorační situace svolává a jí předsedá; jedině jemu přísluší zveřejňovat projednávané věci. Pokud je pastorační rada ustanovena, musí se sejit alespoň jednou ročně.

2.4 FARNÍ MATRIKY

Kodexem předepsané matriky

Základní matriky

Farář má povinnost vést farní knihy (kán. 535):

- pokřtěných,
- oddaných,
- pohřbených,

dále farní archiv a ostatní partikulárním právem předepsané knihy a kartotéky. Do knihy pokřtěných má farář povinnost zapisovat biřmování, uzavření manželství, přijetí svěcení, řeholní sliby, sliby či jiné závazky v sekulárních institucích a společnostech apoštolského života, prohlášení neplatnosti manželství nebo svěcení, dispens od celibátu.

Do knihy oddaných se zapisují svatby (včetně prostých konvalidací) a sanace manželství.

Do knihy pohřbených se zapisují údaje o smrti a pohřbu zemřelých. Společnou normu pro jejich vedení vydala ČBK r. 2021.

129. plenární zasedání ČBK dne 10. listopadu 2021 schválilo následující usnesení:

Farnosti a duchovní správy, které vedou křestní matriky, mají povinnost vést i matriky zemřelých. Do matriky se zapisují všechny druhy rozloučení se zemřelým učiněné liturgickým obřadem. Je-li obřad na více místech, zapisuje se tam, kde proběhl poslední liturgický úkon; zapisuje se také uložení urny.

Usnesení nabývá účinnosti 1. ledna 2022.

Křestní matriky a jiné důležité listiny se mají uchovávat ve farním archivu.

Kniha katechumenů

V kán. 788 je předepsáno, že přijetí katechumenů do katechumenátu má být zaznamenáno do knihy k tomu určené.

Není určeno, zda to má být na úrovni diecéze, nebo farnosti. To mají určit předpisy biskupské konference. [Dokument ČBK o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České republice \(21. 4. 2015, fialová řada dokumentů č. 38\)](#) v č. 53 stanoví, že tyto otázky mají být řešeny diecézním řádem katechumenátu. Dosud existuje pouze norma Arcidiecéze pražské (dle níž knihy katechumenů jsou vedeny na farnostech).

Je tedy třeba v každé diecézi vydat diecézní řád katechumenátu. Partikulární předpisy má dosud pouze pražská arcidiecéze, která nařídila vedení těchto knih na úrovni farnosti.

3. VYBRANÁ TÉMATA OHLEDNĚ INICIAČNÍCH SVÁTOSTÍ

ÚVOD A SYLABUS

Tato kapitola pojednává o právní regulaci pastorační služby ohledně iniciačních svátostí.

CÍLE

Podrobné seznámení s otázkami přípravy na iniciační svátosti, podílu jáhnu na přípravě na ně i na jejich slavení a se zaznamenáním jejich udělení.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Příprava na křest dospělých, dětí školního věku a malých dětí. Zaznamenání udělení křtu, prokázání udělení křtu. Důkaz a záznam o udělení biřmování. Uchovávání a uctívání eucharistie.

3.1 PŘÍPRAVA KE KŘTU

Rozlišení věkových skupin

Pro pochopení těchto norem je třeba rozlišovat dospělost a zletilost. CIC/1917 definoval předpokládaný věk dospělosti v kán. 88 § 2 (Minor, si masculinus, censetur pubes a decimoquarto, si femina a duodecimo anno completo. – Nezletilý mužského pohlaví je považován za dospělého dovršením 14 let, ženského pohlaví dovršením 12 let.) CIC/1983 již takovou normu neobsahuje, ale na více místech jasně ukazuje, že touto hranicí – pro obě pohlaví – je věk 14 let (viz např. kán. 111 § 2; kán. 112 § 1 odst. 3).

Kanonická zletilost je podle CIC/1983 kán. 97 § 1 vázána na dosažení 18 let věku - v tomto smyslu je termín *zletilý* užíván v dalších úsecích

tohoto textu.

V českém právu došlo ke změně přijetím nového občanského zákoníku (zák. č. 89/2012 Sb., účinný od 1. 1. 2014), který rozlišuje *zletilost* vázanou na dovršení 18 let věku a termín *plnou svéprávnost* vázanou jednak na psychický stav člověka, jednak ji umožňuje přiznat již před nabytím zletilosti (§ 30).

Dospělí a děti s užíváním rozumu

Dospělý vzhledem ke křtu není jen osoba, která již dosáhla dospělosti (tím spíše zletilosti), nýbrž i nedospělý nezletilý, který *dosáhl sedmi let a zároveň dosáhl užívání rozumu*. Na tyto se aplikují normy o křtu dospělého (kán. 852 § 1).

Příprava zavazuje křtěnce. Má být přijat do katechumenátu, obnoveného II. vatikánským koncilem, a uváděn do této svátosti jeho jednotlivými stupni podle řádu uvádění, upraveného biskupskou konferencí a podle zvláštních předpisů vydaných od ní a případně také diecézním biskupem.

Vzhledem ke křtu se děti starší 7 let a mající užívání rozumu staví na roveň dospělým.

Děti bez užívání rozumu (infantes)

Děti (infantes) jsou lidé, kteří nedovršili sedmi let (kán. 97 § 2).

Na děti do sedmi let a nezletilé i dospělé, kteří nedosáhli užívání rozumu, se aplikují normy o křtu dětí (kán. 852 § 2).

O významu svátostí a povinnostech s ní souvisejících musí být vhodně poučeni rodiče a kmotři. Kánon vyžaduje přípravu katechetickou a duchovní, doplněnou o společnou modlitbu, shromáždění zainteresovaných rodin, a kde je to možné, i s jejich návštěvou.

Normy partikulárního práva

Základní pokyny dala biskupská konference již r. 1990 - viz další objekt.

PASTORAČNÍ POKYNY ČBK PRO PŘÍPRAVU NA SVÁTOSTI (1990)

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

3.2 DŮKAZ A ZÁZNAM UDĚLENÍ KŘTU

Důkaz křtu

Jestliže nikomu nevznikne újma, k důkazu křtu stačí

- prohlášení jednoho svědka, proti němuž není námitek
- přísaha pokřtěného, přijal-li křest v dospělosti

Udělovatel křtu se postará, aby, není-li přítomen kmoťr, byl alespoň svědek schopný udělení křtu dokázat.

Zápis křtu

- je povinností faráře místa, kde byl křest udělen
- provádí se do knihy pokřtěných
- zapisují se – jména pokřtěných, udělovatele, rodičů, kmoťrů, případně svědků, místo a den narození a udělení křtu

Dítě neprovdané matky – jméno matky se zapíše, jestliže je mateřství veřejně známé, nebo o to matka sama požádala písemně nebo před dvěma svědky.

Jméno otce se zapíše, jestliže se jeho otcovství prokáže nějakou veřejnou listinou nebo jeho vlastním prohlášením před farářem a dvěma svědky

V ostatních případech se zapíše bez uvedení jména otce nebo rodičů.

Osvojené dítě – zapíše se jména osvojitelů, a pokud se to děje v občanských záznamech, jména přirozených rodičů, při dodržení předpisů biskupské konference.

Uděli-li křest někdo jiný, než farář, je povinen oznámit udělení křtu faráři farnosti, v níž byl křest udělen, aby jej mohl zapsat.

Povinnost informovat o skutečnosti křtu vlastního faráře pokřtěného nevyplývá ze všeobecného práva, ale z partikulárního. Význam to má jednak v tom, aby místní farář věděl, že má ve farnosti dalšího farníka a mohl se mu věnovat, a také, aby v případě že se na něho někdo v budoucnu obrátí se žádostí o křestní potvrzení, mohl poradit, ve které farnosti je mají žádat.

Partikulární právo u nás také vyžaduje souhlas vlastního faráře křtěného dítěte se křtem v jiné farnosti – důvodem je opět, aby místní farář měl možnost se setkat s rodiči, a aby se zabránilo přijímání křtu bez naděje na křesťanskou výchovu dítěte.

Potvrzení o křtu smí vystavit jedině farář farnosti, kde se křest uskutečnil.

Pochybně platné křty

Zůstává-li po náležitém pátrání pochybnost o platném udělení křtu, udělí se křest pod podmínkou.

Pokřtění v nekatolické církvi nebo v nekatolické církevní společnosti se křtí znovu pod podmínkou jen tehdy, je-li vážný důvod k pochybnosti o platnosti křtu vzhledem k použité látce, slovní formě, úmyslu dospělého křtěnce a udělovatele křtu.

Podmíněný křest se uděluje po poučení dospělého křtěnce nebo rodičů dítěte a po sdělení důvodů k pochybnosti o platnosti křtu.

Podrobné normy pro posouzení platnosti udělovaného křtu podává ekumenický direktář v č. 93–96. 99. Lze tu rozlišit prakticky 7 situací:

1. Katolická církev – pokud jsou v jednotlivém případě vážné pochybnosti o platnosti křtu, které se nepodaří odstranit, je udělen podmíněčný křest.
2. Stejný princip platí pro nesjednocené východní církve (pravoslavné, nestoriánské apod.).
3. Církve a církevní společnosti s dohodou o uznání křtu s katolickou církví – od platnosti dohody stejná situace jako u katolíků.
4. Pokud je obecně náležitá víra ohledně křtu a náležitá (či ještě přísnější) praxe křtu, řeší se pochybnosti v jednotlivých případech podmíněným křtem.
5. Pokud obecně není náležitá víra ohledně křtu a náležitá praxe křtu, předpokládá se spíše jeho neplatnost, dotýčný je v katolické církvi křtěn podmíněně.
6. Pokud obecně není víra shodná s křesťanskou, křest je obecně pokládán za neplatný (např. Svědkové Jehovovi).

V některých případech Kongregace pro nauku víry prohlásila obecně neplatnost křtu: 1991 antroposofie (Rudolf Steiner – Christian Community, Christliche Gemeinschaft), 1992 The New Church (Emanuel Swedenborg – Církev Nového Jeruzaléma, Nová církev), 2001 mormoni.

Malý komentář k platnosti křtu v případě církví a církevních a náboženských společností v ČR z pohledu katolické církve

Kategorie 1 – pouze katolická církev;

Kategorie 2 – obě pravoslavné církve v ČR;

Kategorie 3 – nyní v ČR pouze Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská, Slezská církev evangelická augsburského vyznání;

Kategorie 4 – tradiční evangelické církevní společnosti (resp. do doby dohody o křtu), svobodné evangelické církevní společnosti (většinou charismatický ráz, jasná trinitární víra, trinitární formule křtu, křest často ponožením, nikdy ne pokropením, obvykle křtí pouze na základě osobního vyznání víry – v tom přísnější než katolická církev), starokatolická církev, Církev československá husitská od přijetí do Světové rady církví do dohody o křtu (1961 – 1994; prakticky jistěji cca od r. 1970 – zhruba 10 let pro vejítí církevních rozhodnutí do obecné pastorační praxe);

Kategorie 5 – Církev československá husitská do r. 1961 (prakticky jistěji do cca r. 1970);

Kategorie 6 – Svědkové Jehovovi; dále Christian Community (antroposofie) + The New Church + mormoni před příslušnou deklarací Kongregace pro nauku víry ohledně neplatnosti křtu.

Malý komentář k platnosti křtu udělovaného v jiných církvích včetně katolické z pohledu nekatolických církví

1. Křest je v dané církvi udělován také nemluvnatům – křest jiných církví je uznáván, ovšem kromě situace velkého doktrinního nesouladu (ten je vůči církevním společnostem uvedeným výše v kategorii 6).
2. Křest je udělován na základě osobního vyznání víry – křest jiných církví je uznáván pouze při splnění podmínky osobního vyznání víry (ne tedy křest nemluvnat – křtění dětí odmítají mnohé křesťanské denominace jako baptisté, letniční, charismatici), přičemž se tu může lišit pohled na požadovanou věkovou hranici, a to i v rámci téže církevní společnosti, zvláště v případě kongregacionalistického zřízení, **pokud tu není přístup exkluzivity**.
3. V dané entitě je přístup exkluzivity – uznávají pouze křest udělovaný ve vlastní náboženské společnosti (mormoni, jehovisté), církevní společnosti (část adventistů) nebo církvi (některé pravoslavné církve, konkrétně řecká pravoslavná církev, hora Athos, povětšinou též ruská pravoslavná církev a pravoslavné církve v jejím vlivu, tedy i Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku).

KŘEST U CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ V ČESKÉ REPUBLICE - PŘEHLED

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

POŘADÍ INICIAČNÍCH SVÁTOSTÍ

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

3.3 DÚKAZ A ZÁZNAM UDĚLENÍ BIŘMOVÁNÍ

Zápis o biřmování

Do **knihy biřmovanců** v kurii diecéze, kde bylo biřmování uděleno, nebo kde to předepsala biskupská konference nebo diecézní biskup, do knihy, která se uchovává ve farním archivu, se zapisí:

- jména biřmovaných, udělovatele, rodičů a kmotrů
- místo a den udělení

Farář místa biřmování je povinen **sdělit faráři místa křtu** biřmovance skutečnost biřmování a ten ji **zapiše do knihy pokřtěných** ke jménu biřmovance.

Pokud farář místa biřmování nebyl přítomen, sdělí mu udělení biřmování co nejdříve udělovatel sám nebo skrze jiného.

Důkaz biřmování

Osoby pokřtěné ve východních církvích

Na základě praxe východních církví je biřmování udělováno při křtu i nemluvňatům, proto obvykle chybí záznam o jeho udělení. O udělení a platnosti biřmování lze pochybovat v jednotlivých případech, jsou-li k tomu důvody.

Pokud je pochybnost neodstranitelná, je biřmování uděleno pod podmínkou (*sub conditione*).

Osoby pokřtěné v latinské katolické církvi

O udělení a platnosti biřmování lze pochybovat v jednotlivých případech, jsou-li k tomu důvody, především chybí-li záznam o udělení biřmování.

Aplikují se tu stejné podmínky jako pro prokázání křtu (kán. 876).

Pokud je pochybnost neodstranitelná, je biřmování uděleno pod podmínkou (*sub conditione*).

Osoby pokřtěné v církevních společnostech

Na základě věrouky těchto církevních společností nelze platnost v nich eventuálně uděleného biřmování (konfirmace) uznat.

3.4 UCHOVÁVÁNÍ A UCTÍVÁNÍ EUCHARISTIE

Uchovávání eucharistie

Povinné uchovávání

Má být uchovávána:

- katedrální kostel a jemu na roveň postavený
- farní kostel
- kostel nebo kaple připojený k domu řeholního institutu nebo domu společnosti apoštolského života

Fakultativní uchovávání

Smí být uchovávána:

- v kapli biskupa
- se souhlasem místního ordináře v jiných kostelech, kaplích a soukromých kaplích

Na místech, kde se uchovává eucharistie, musí být někdo, kdo se o ni stará, a pokud možno tam kněz slaví alespoň dvakrát do měsíce mši svatou.

Uchovávání u sebe a cestování

Nikomu není dovoleno uchovávat eucharistii u sebe nebo ji brát na cesty, kromě případu pastorační nutnosti. Pak je třeba zachovat předpisy diecézního biskupa.

Řeholní domy a jiné zbožné domy

Eucharistie se v nich uchovává jen v kostele nebo v hlavní kapli připojené k domu.

Ze spravedlivého důvodu ale ordinář [není tu řeč o místním ordináři!] může dovolit uchovávání i v jiné kapli téhož domu.

Přístupnost místa, kde se uchovává eucharistie

Nebrání-li tomu závažný důvod, má být kostel, v němž se uchovává eucharistie, alespoň po několik hodin denně otevřen věřícím, aby se mohli modlit před eucharistií.

Svatostánek

- eucharistie se chová jen v jednom svatostánku kostela nebo kaple
- je umístěn na význačném, nápadném, dobře viditelném, důstojně ozdobeném a pro modlitbu vhodném místě
- pokud se v něm eucharistie uchovává trvale, musí být neodstranitelný, zhotovený z pevné a neprůhledné látky a tak uzavřený, že se co nejlépe zabrání nebezpečí zneuctění
- ze závažného důvodu, hlavně v noci, je dovoleno uchovávat eucharistii na jiném, bezpečnějším místě
- kdo pečuje o kostel nebo kapli, dbá, aby klíč od svatostánku byl pečlivě uschován
- před svatostánkem svítí trvale zvláštní světlo, označující přítomnost eucharistie

Ciborium a obnova hostií

Množství uchovávaných konsekrovaných hostií se řídí potřebou věřících. Uchovávají se v nádobě a často se obnovují.

Eucharistická úcta

Výstav nejsvětější svátosti oltární

- V kostelech a kaplích, kde je dovoleno uchovávání eucharistie, se může konat i její výstav, buď v ciboriu, nebo v monstranci. Zachovají se při tom pokyny liturgických knih.
- Výstav se nekoná během slavení mše svaté.
- Doporučuje se konat také slavnostní výstav – eucharistie má být vystavena po vhodnou dobu, byť nesouvislou, aby místní společenství více meditovalo a klanělo se eucharistickému tajemství.
- Koná se jen, když se předvídá náležitá účast věřících, a zachovají se příslušné normy.
- Výstav a žehnání jsou vyhrazeny kněží a jáhnovi.
- Akolyta, mimořádný udělovatel a jiný pověřený místním ordinářem smí eucharistii pouze vystavit a pak uschovat, avšak bez žehnání, podle předpisů diecézního biskupa.

Eucharistické průvody

- Konají se na veřejném prostranství tam, kde je to podle rozhodnutí diecézního biskupa možné, za účelem veřejného svědectví úcty k eucharistii, především o slavnosti Těla a Krve Páně.
- Diecézní biskup pro ně má stanovit normy, kde pojedná o účasti na nich a o jejich důstojném průběhu.

Eucharistické kongresy

CIC/1983 nehovoří o další formě eucharistické úcty zmíněné v č. 109–112 liturgické knihy *Svaté přijímání a úcta eucharistie mimo mši*; tam jsou uvedeny základní předpisy.

EUCHARISTICKÝ VÝSTAV - POKYNY

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

4. ORDINAČNÍ PRÁVO

ÚVOD A SYLABUS

Tato kapitola pojednává podrobně o právní regulaci udílení svátosti svěcení, což není v základním kursu obsaženo.

CÍLE

Seznámení s pozitivními i negativními požadavky na svěcence, s procesem rozhodování o udělení svěcení i s jeho zaznamenáním a prokázáním.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Udělení jáhenského svěcení, pověřovací listina k vysvěcení. Požadavky na svěcence pro dovolenost svěcení. Irregularity a prosté překážky pro přijetí svěcení a pro výkon moci ze svěcení; jejich dispenzování. Požadované doklady a šetření před svěcením. Záznam a osvědčení o udělení svěcení.

4.1 UDĚLENÍ JÁHENSKÉHO SVĚCENÍ, POVĚŘOVACÍ LISTINA K VYSVĚCENÍ

Udělovatel

Kán. 1012–1017

Udělovatelům svátosti svěcení ve všech třech stupních je **výhradně platně konsekrovaný biskup**.

Dovolně může biskupské svěcení udělit jen takový biskup, který k tomu byl AS pověřen (pověření se dává *quoad personam*). Udělení biskupského svěcení bez tohoto pověření má jak pro světitele, tak pro svěcence za následek trest exkomunikace *latæ sententiæ* (kán. 1382). Dále si musí přizvat alespoň dva spolusvětitele (dispenzovat může jedině AS), je však vhodné, aby spolukonsekrovali všichni přítomní biskupové.

Aby udělení svátosti svěcení ve stupni jáhenském a kněžském bylo nejen **platné**, ale i **dovolené**, vyžaduje se, aby světitelem byl buď:

- vlastní biskup (primárně diecézní biskup, přeneseně jím pověřený i jeho pomocný biskup nebo biskup koadjutor);
- jiný biskup, který má pověření od svěcencova vlastního ordináře.

K udělení jáhenského svěcení je kompetentní vlastní biskup svěcence (*episcopus proprius*), tj. biskup diecéze, ve které má kandidát jáhenství kanonické trvalé bydliště, nebo do které by chtěl být inkardinován.

Pro účely kněžského svěcení diecézních kněží je vlastním biskupem biskup diecéze, do které byl kandidát kněžství inkardinován jáhenským svěcením. To samé platí také pro příslušníky řeholních institutů a společností apoštolského života diecézního práva, resp. i pro kandidáty, kteří ještě nebyli inkardinováni trvalými sliby do řeholního institutu nebo společnosti apoštolského života papežského práva.

Vlastní biskup má světit pokud možno osobně a na svém území. Světí-li svého kandidáta mimo své území, potřebuje povolení místního ordináře. Světí-li biskup cizího kandidáta, musí mít pověřovací listinu. Pokud světí kněze nebo jáhna jiného obřadu, musí mít pověření od AS.

Pověřovací listiny (litteræ dimissoriæ)

Nemůže-li příslušný biskup udělit svěcení sám (ze spravedlivé příčiny), může je udělit jiný biskup, pokud k tomu byl příslušným ordinářem písemně zmocněn. Tomuto písemnému zmocnění se říká pověřovací listina.

Vystavení

Kán. 1018–1020

Oprávnění k vystavení pověřovací listiny pro diecézního kandidáta má:

- pro účely jáhenského svěcení vlastní biskup, tedy DB diecéze, ve které má kandidát jáhenství kanonické trvalé bydliště, nebo diecéze, do které by chtěl být inkardinován (a jiné osoby, které stojí řádně v čele místních církví, např. apoštolský vikář, apoštolský prefekt, teritoriální prelát, teritoriální opat);
- pro účely kněžského svěcení diecézních kněží biskup diecéze, do které byl kandidát kněžství inkardinován jáhenským svěcením.

A dále:

- apoštolský administrátor;
- administrátor diecéze se souhlasem sboru poradců;
- apoštolský provikář a proprefekt, se souhlasem poradního kolegia misijního útvaru; (administrátor diecéze, apoštolský provikář či proprefekt, tedy prozatímní správci místní církve, nevystaví pověřovací listiny těm, které předtím odmítli nechat vysvětit diecézní biskup nebo apoštolský vikář či prefekt);
- pro kandidáty řeholních institutů a společností apoštolského života je k vystavení pověřovacích listin oprávněn vyšší představený, ale jen tehdy, jedná-li se o instituty a společnosti papežského práva, do kterých byli kandidáti trvale nebo definitivně přičlenění trvalými sliby nebo jinou formou trvalých nebo definitivních závazků;
- pro kandidáty všech ostatních institutů a společností a pro ty, kteří ještě definitivně včlenění nebyli, platí stejné předpisy jako pro kandidáty diecézní – viz výše.

Dále platí zásada, že ten, kdo je oprávněn vystavit pověřovací listiny, může světit sám, pokud je biskupem.

Pověřovací listiny nemají být vystavovány, pokud nebyly předloženy a prozkoumány právem požadovaná osvědčení a listiny (kán. 1050, 1051).

Adresáti pověřovacích listin

Kán. 1020–1022

Pověřovací listiny mohou být adresovány kterémukoli biskupovi, který je ve společenství s AS a je latinského obřadu.

U rozdílnosti příslušnosti k církvi *sui iuris* (nepřesně "obřadu") je třeba dovolení AS.

Dříve než adresát svěcení udělí, je povinen se o pravosti listin přesvědčit.

Omezení

Kán. 1023 – pověřovací listiny mohou být omezeny či odvolány tím, kdo je vystavil, i jeho nástupcem, nezanikají však současně s jeho pozbytím úřadu.

Poznámka: Existuje sankční postih biskupa za vysvěcení někoho bez pověřovacích listin (srov. *kán. 1388*).

4.2 POŽADAVKY NA SVĚCENCE PRO DOVOLENOST SVĚCENÍ

Dovolenost svěcení

Kán. 1025 – k dovolenému udělení svátosti svěcení je nutné, aby kandidát splňoval zákonem stanovené podmínky:

- musí mít potřebné osobní kvality (viz níže);
- musí být prost iregularit a překážek;
- musí splňovat obecné pozitivní předpoklady;
- jeho služba musí být pro církev potřebná.

Diecézní biskup a příslušní vyšší řeholní představení mají povinnost posoudit, zdali kandidát tyto požadavky splňuje. Kandidátova vhodnost musí být dokázána pozitivně prostřednictvím zákonně předepsaných dokumentů a listin.

Pověřovací listiny (pokud je svěcenec má) jsou pro světitele dostatečným důkazem kvalit.

Požadavky na svěcence

Osobní kvality kandidátů

Kán. 1026–1032

U kandidátů svěcení musí být splněny následující náležitosti:

- svobodné rozhodnutí – prohlášeno písemně (nucení ke svěcení i nespravedlivé bránění v něm je protizákonné);
- náležitá příprava, postačující poučení o svěcení a povinnostech ze svěcení vyplývajících;
- kvalita života z víry – posoudí biskup;
- mravní bezúhonnost, dobrá pověst, osvědčená ctnost;
- upřímná pohnutka (*recta intentio*) k přijetí této svátosti;
- ostatní lidské (fyzické i psychické) vlastnosti, adekvátní zdraví;
- základní křesťanské postoje – následování Krista;
- upevněná zbožnost;
- rozhodnutí pro spojení se s církevním společenstvím;
- schopnosti pro pastorační službu – misijní horlivost při zachování svobody;
- způsobilost pro spolupráci – otevřenost a uznání k práci druhého;
- zákonem předepsaný věk:
 - pro jáhenství směřující ke kněžství – 23 let;
 - pro jáhenství trvalé:
 - u neženatého – 25 let;
 - u ženatého – 35 let (a souhlas manželky);
 - pro kněžství – 25 let (a dosažená osobní zralost);
 - pro biskupské svěcení – 35 let;
- uzavřené předepsané teologicko-vědecké vzdělání.

Jáhenské svěcení kandidátů kněžství má být udělováno až po ukončení alespoň pětiletého filozoficko-teologického studia. Kandidát kněžství má před přijetím kněžského svěcení absolvovat minimálně šest měsíců jáhenské pastorační praxe.

BK může stanovit věk vyšší. Dispens od věku do rozmezí jednoho roku smí udělit diecézní biskup nebo vyšší řeholní představený. Více než jeden rok dispensuje AS.

Požadavky před udělením svátosti svěcení

Obecné pozitivní předpoklady

Kán. 1033–1039

Kandidáti musí splnit následující předpoklady:

- předchozí přijetí svátosti biřmování;
- přijetí mezi kandidáty jáhenství a kněžství liturgickým obřadem po předchozí písemné žádosti kandidáta na základě posouzení a přijetí ze strany ordináře (řeholníci nemají povinné);
- před jáhenstvím řádné (tj. církví předepsaným obřadem) přijetí služby lektora a akolyty a výkon této služby (mezi udělením akolytátu a jáhenským svěcením musí uběhnout minimálně šest měsíců);
- písemné prohlášení, že hodlá přijmout svěcení svobodně a dobrovolně a chce trvale přijmout službu v církvi (souhlas s pojetím služby, jak to chápe katolická církev);
- přijetí trvalých závazků plynoucích ze svěcení (např. povinnost Denní modlitby církve – srov. kán. 1174, §1);
- před jáhenstvím neženatého trvalého jáhna a jáhna směřujícího ke kněžství veřejné (před Bohem a církví) přijetí závazku trvalého celibátu pro Boží království; předpokládá se pochopení smyslu celibátu pro Boží království;
- před svěcením vykonat nejméně pětidenní exercicie (světitel musí mít doklad o jejich vykonání).

Jestliže jáhen, který směřoval ke kněžství odmítne přijmout kněžské svěcení, nemá mu být bráněno ve výkonu moci z jáhenského svěcení, leda by byl stížen kanonickými tresty nebo by k tomu byla jiná spravedlivá příčina.

4.3 IREGULARITY A PROSTÉ PŘEKÁŽKY

Pojem irregularity a prosté překážky

Kán. 1040–1049

Překážka je okolnost, která brání přijetí svátosti svěcení nebo výkonu z něj vyplývající moci. Podle své povahy se překážky dělí na:

A. Irregularity – trvalé překážky, které zapovídají:

1. přijetí svěcení; nebo
2. výkon moci ze svěcení.

Jde o nezpůsobilost, nikoli o trest, a proto nemusí předcházet zavinění. Irregularity přesně vypočítává kán. 1041 a platí zde přísná zásada legality, tj. jiné irregularity než zde vypočítané neexistují.

Irregularita, na rozdíl od prosté překážky, nemůže sama zaniknout a lze ji odstranit jedině dispensí po posouzení diecézního biskupa.

B. Prosté překážky – nejsou trvalé a mohou samy zaniknout (neofýta, dovršení věku); zabraňují buď:

1. přijetí svěcení; nebo
2. výkonu moci ze svěcení (dokud existují).

Irregularity a prosté překážky bránící přijetí svěcení

Irregularity bránící přijetí svěcení

Kán. 1041

1. **Duševní nemoc** (*amentia*) zneschopňující výkon služby (těžká psychóza, psychopatie, schizofrenie,...); rozhoduje ordinář na základě odborných posudků.
2. **Veřejně známý zločin odpadu, bludu nebo rozkolu** (apostaze, hereze, schizma).
3. **Atentace manželství** – pokus o uzavření manželství (církevního i civilního), jestliže byl žadatel o svěcení vázán:
 - manželským svazkem;
 - svěcením (srov. kán. 1087);
 - trvalým veřejným slibem čistoty;
 - nebo atentoval manželství se ženou:
 - řádně vdanou;
 - vázanou trvalým veřejným slibem čistoty.
4. **Spáchání úmyslné vraždy nebo potratu** – i ten, kdo „jen“ pozitivně spolupůsobil (např. lékař, instrumentář, kdo předepsal abortivní antikoncepci, kdo ji prodal v lékárně, kdo provedl miniinterrupci).
5. **Zmražení sebe nebo druhého** závažným způsobem nebo **pokus o sebevraždu**.
6. **Vykonání úkonu moci ze svátosti svěcení** (vyhrazeného knězi nebo biskupovi), aniž by sám vůbec svěcení měl anebo je měl v potřebném stupni, nebo svěcení měl v potřebném stupni, ale úkon mu byl zapovězen deklarováním trestem *latæ sententiæ*, nebo pravomocně uloženým trestem *ferendæ sententiæ*.

To, co bylo řečeno výše, však neznamená, že při existenci těchto irregularit se člověk nesmí stát knězem nikdy. Je možné od nich dispensovat po prozkoumání ordinářem.

Prosté překážky bránící přijetí svěcení

Kán. 1042 – známkou je přechodnost:

1. **Ženatý muž za trvání manželství**, pokud není určen k trvalému jáhenství; nevztahuje se na případ, že manželství je prohlášeno za neplatné; je práva lidského a dispens může dát AS;
2. **Pokud dotyčný zastává úřad či správu**, z nichž musí složit účty a které se podle kán. 285–286 neslučují s klerickým stavem; dokud se úřadu nezřekne, nesloží účty a nebude úřadu zbaven; povaha překážky je ryze církevní.
3. **Neofyta** (muž nedávno pokřtěný), dokud se podle úsudku ordináře dostatečně neosvědčil; povaha překážky je ryze církevní.

Věřící mají povinnost sdělit ordináři či duchovnímu správci irregularity a překážky svěcení kandidáta – jsou-li jim známy.

Iregularity a prosté překážky bránící výkonu moci ze svěcení

Iregularity bránící výkonu moci ze svěcení

Kán. 1044 §1

1. **Nezákonné přijetí svěcení, když tomu bránila irregularita.**
2. **Veřejný zločin odpadu, bludu nebo rozkolu.**
3. **Atentace manželství za kvalifikovaných podmínek** (viz kán. 1041 odst. 3 – srov. výše irregularity pro přijetí svěcení), **spáchání vraždy, potratu, těžkého zmrzačení sebe či druhého, pokus o sebevraždu**; dále **výkon moci ze svěcení**, aniž by svěcení v potřebném stupni přijal (např. když kněz posvětil křížmo, zvony – vyhrazeno biskupovi), nebo v němž by mu bylo bráněno zákazem plynoucím z církevního trestu.

Prosté překážky bránící výkonu moci ze svěcení

Kán. 1044 § 2

1. **Neoprávněné přijetí svěcení, když tomu bránila prostá překážka.**
2. **Amence nebo jiná duševní choroba** (viz kán. 1041 odst. 1); překážka trvá tak dlouho, dokud zánik jejího důvodu nekonstatuje ordinář, který má povinnost konzultace s odborníkem, a nedovolí výkon této svátosti – tyto dvě podmínky musí platit *cumulative*.

Zjišťování irregularit a prostých překážek

Kán. 1043 – katolíci jsou povinni před svěcením oznámit ordináři překážky bránící přijetí svěcení, o kterých vědí.

Kán. 1045–1046

Nevědomost o irregularitách i prostých překážkách neomlouvá. Irregularity a prosté překážky se při koincidenci naplnění několika různých skutkových podstat násobí. Několikánásobné naplnění jedné a téže skutkové podstaty však má za následek jednu jedinou irregularitu nebo překážku, pokud se ovšem nejedná o irregularitu úmyslné vraždy či dokonaného potratu – tyto irregularity se násobí.

Ke zjišťování vedou obvykle také ohlášky.

Dispens od irregularit a prostých překážek

Kán. 1047–1048

Apoštolský stolec si vyhradil dispens:

- od irregularit, když skutkové podstaty, ze kterých plynou, se staly předmětem soudního pojednávání;
- od irregularit a prostých překážek přijetí svátosti svěcení plynoucích:
 - z veřejně známých skutků odpadu, bludu nebo rozkolu;
 - z atentace manželství;
- od irregularit z úmyslné vraždy a dokonaného potratu (i v případě, že tyto skutečnosti nejsou veřejně známy);
- od prosté překážky ženatého muže za trvání manželství (kán. 1042 odst. 2);
- od irregularit k výkonu moci ze svěcení již přijatého, je-li příčinou:
 - veřejně známá atentace manželství;
 - vražda či potrat (veřejně i tajně).

Kán. 1047 § 4 – **ordinář** smí dispensovat od všech irregularit, které nejsou vyhrazeny AS.

V naléhavých tajných případech, kdy se není možno se žádostí o dispens obrátit na ordináře nebo (v případě atentace manželství, vraždy či dokonané interrupce) na AS (Apoštolskou penitenciárii) a hrozí nebezpečí velké škody nebo ztráty cti, může stížený irregularitou nebo prostou překážkou vykonávat moc ze svěcení, ale s pevným rozhodnutím co nejdříve se obrátit na ordináře nebo Apoštolskou penitenciárii.

Žádost o dispens

Kán. 1049

Od všech irregularit a prostých překážek je možné udělit dispens. Uvádějí se všechny irregularity a překážky, i násobné, co do druhu (výčet), nikoliv však co do počtu, kromě úmyslné vraždy a interrupce (kdy je nutné uvést počet zločinů).

Může být udělena *obecná dispens*, která se vztahuje i na irregularity a překážky, které dotyčný bez zlého úmyslu neuvedl. Nevztahuje se však na:

- vraždy;
- interrupce;
- věci, které byly předmětem soudního řízení;
- úmyslné zamlčení irregularity a prosté překážky.

Dispens od irregularit a překážek jednou udělená platí pro všechny další stupně svěcení a nemusí se znovu udělovat.

4.4 DOKLADY PŘED SVĚCENÍM A PO SVĚCENÍ

Požadované doklady a šetření před svěcením

Kán. 1050–1052

Jáhenské svěcení

Pro kandidáta jáhenství se vyžadují následující osvědčení:

- o přijetí křtu a biřmování;
- o přijetí (a výkonu) lektorátu a akolytátu;
- o učiněném písemném prohlášení (podání žádosti o udělení svěcení – srov. kán. 1036);
- o ukončení studia (podle kán. 1032).

Dále se požaduje testimonium rektora semináře a všech kompetentních osob o upřímnosti, zbožnosti, chování, zralosti, vhodnosti atd. kandidáta. Diecézní biskup nebo vyšší představený může za účelem šetření použít další vhodné prostředky.

Jedná-li se o kandidáta trvalého jáhenství, požaduje se také potvrzení o uzavření církevního sňatku a písemný souhlas manželky.

Kněžské svěcení

Pro kandidáta kněžství se vyžaduje osvědčení o přijetí jáhenství.

Šetření o vlastnostech kandidáta

K šetření o vlastnostech kandidáta se použije:

- svědectví rektora semináře nebo jiného domu pro vzdělávání o vlastnostech vyžadovaných k přijetí svátosti svěcení, tj. správné nauce, opravdové zbožnosti, dobrých mravech, vhodnosti k výkonu služby
- vysvědčení o tělesném a duševním stavu kandidáta
- diecézní biskup nebo vyšší představený může použít i dalších šetření, jako písemná svědectví, ohlášky nebo jiné informace.

(CCEO kán. 769 § 2 navíc přikazuje uchovávat tyto dokumenty v archivu autority, která rozhoduje o přípustění ke svěcení.)

Biskup smí svěcení udělit

- vlastnímu kandidátovi až když ví, že jsou všechny požadované doklady a po provedení šetření podle norem práva je vhodnost kandidáta prokázána pozitivními důkazy
- cizímu kandidátovi, když má pověřovací listinu, která výše uvedené skutečnosti dosvědčuje; jestliže je svěcenec členem řeholního institutu nebo společnosti apoštolského života, musí listina ještě osvědčit, že byl trvale začleněn a že je podřízeným představeného, který listinu vystavil.

Pokud biskup i po provedení všech těchto požadavků z určitých důvodů pochybuje o vhodnosti kandidáta, svěcení neudělí.

Záznam a osvědčení o udělení svátosti svěcení

Kán. 1053–1054

Skutečnost udělení svátosti svěcení se zaznamená ve zvláštní knize ordinariátního archivu. Záznam musí obsahovat jméno svěcence i světitele, datum a místo udělení této svátosti.

Místní ordinář nebo příslušný vyšší představený zašle oznámení o vysvěcení farářů místa křtu, který je zapíše do knihy pokřtěných podle kán. 535 § 2.

Každému svěcenci vystaví biskup osvědčení o přijetí svěcení.

Pro důkaz svátosti svěcení, pokud není záznam v archivu a nejde zde o zájem třetí osoby, stačí svědectví hodnověrného svědka nebo případně přísaha svěcence.

5. VYBRANÁ TÉMATA Z MANŽELSKÉHO PRÁVA

ÚVOD A SYLABUS

Tato kapitola obsahuje v rozšířené podobě témata z oblasti manželského práva se zvláštním zřetelem ke službě trvalých jáhnů a pastoračních asistentů.

CÍLE

Seznámení s praktickými otázkami právně-pastorační praxe v oblasti manželství (příprava, slavení, řešení obtížných situací).

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Zákazy uzavření manželství. Dispense od manželských překážek v trojím případě. Delegace pro asistenci při uzavírání manželství. Požadavky na svědky dle kanonického a sekulárního práva, příjmení manželů. Uzavírání manželství prostřednictvím zástupce. Místo uzavírání manželství, licence. Mimořádný způsob uzavření manželství. Tajné uzavření manželství. Zaznamenání uzavření manželství. Překážky uzavření manželství a zdánlivá manželství podle sekulárního práva. Odloučení za trvání manželství. Prostá konvalidace a sanace manželství - záznam v matrice.

5.1 ZÁKAZY MANŽELSTVÍ

Ve všech těchto případech (kromě nebezpečí smrti) je povinnost vyžádat si od ordináře dovolení k asistenci sňatku, jinak je uzavření manželství **nedovolené**.

Zákazy v kán. 1071

Kán. 1071 – zákaz asistence sňatku bez dovolení ordináře (mimo nutné případy) – ad §1:

- ad 1° – osob bez domicilu či kvazidomicilu; u nás např. provozovatelé cirkusů a lunaparků;
- ad 2° – osob neoddatelných podle světského práva; jde o ochranu před nebezpečím tzv. cizího prvku – např. sňatky s cizími státními příslušníky, s osobami rozvedenými v cizině (české právo neuznává rozvod našich občanů provedený v cizině);
- ad 3° – osob vázaných přirozenými povinnostmi vůči partnerovi či dětem z předchozího svazku; např. naturální závazky z předchozího vztahu (výživné); toto nemusí být nařízeno soudně, stačí přirozená povinnost;
- ad 4° – osob, které veřejně prokazatelně odmítly katolickou víru; podle §2 se k dovolení ordináře vyžaduje splnění podmínek v kán. 1125;
- ad 5° – osob v nápravném kanonickém trestu; např. exkomunikace, interdikti;
- ad 6° – osob nezletilých, když rodiče o sňatku nevědí nebo s ním rozumně nesouhlasí; jedná se o věk mezi 14 a 18 lety u ženy a 16 a 18 lety u muže; pro srovnání: podle světského práva musí být u nás pro osoby ve věku mezi 16 a 18 lety souhlas okresního soudu;
- ad 7° – osob uzavírajících sňatek prostřednictvím zástupce; tzv. sňatek *per procuratorem*, vyžaduje se řádné pověření dané osoby, která však nemusí být stejného pohlaví jako strana, kterou zastupuje;

Další zákazy uvedené v CIC

Dále tento zákaz asistence bez dovolení ordináře platí pro:

- manželství uzavřená před dosažením věku, který pro dovolenost stanovila biskupská konference (kán. 1083 § 2);
- manželství uzavřené nupturienty, u nichž existuje pochybnost o existenci překážky pokrevního příbuzenství v přímé linii nebo v 2. stupni boční linie (kán. 1091 § 4);
- uzavření manželství s připojením podmínky do minulosti či přítomnosti (kán. 1102 § 3);
- uzavření manželství, pokud si oddávající nezjistil svobodný stav nupturientů (kán. 1114);
- manželství uzavřená jinde než v místně nebo personálně příslušném farním kostele (v případě personální farnosti);
- smíšená (interkonfesijní) manželství (kán. 1124nn);
- manželství uzavřené mezi katolickým a pravoslavným nupturientem v pravoslavné církvi bez souhlasu katolického místního ordináře (kán. 1127);
- tajné uzavření manželství (kán. 1130)

Zákazy plynoucí z povahy věci, byť nejsou výslovně uvedeny v kodexu

- uzavření manželství nupturientem vázaným časnými řeholními sliby nebo novicem v řeholním institutu (srov. kán. 694 § 1 odst. 2);
- uzavření manželství nupturientem vázaným posvátnými závazky v sekulárním institutu nebo společnosti apoštolského života a členem ve zkušební době (srov. kán. 729 a kán. 694 § 1 odst. 2);
- uzavření manželství zasvěcenou pannou, vdovou, vdovcem či poustevníkem, aniž předtím došlo k rozvázání posvátných závazků (srov. kán. 603 a 604);
- uzavření manželství členem některé ze skupin, které jsou v CIC kán. 605 označeny „jiné způsoby zasvěceného života“, pokud je vázán posvátným závazkem čistoty;
- uzavření manželství nupturientem, který složil soukromý slib čistoty (srov. kán. 1191);
- uzavření manželství, pokud se zánik překážky trvajících manželského sňatku opírá o prohlášení manželského partnera za mrtvého (kán. 1707).

Soudní zákazy manželství (kán. 1684)

- Zákaz uzavření budoucího církevního manželství často udělí soud některé ze stran při prohlášení jejího předchozího manželství za neplatné od počátku, a to do doby, než pominou příčiny vedoucí k neplatnosti toho manželství. Nejčastěji to nastává, pokud byla důvodem neplatnosti manželství některá z psychických příčin (srov. kán. 1095) nebo nesprávný postoj ke křesťanským hodnotám manželství (srov. kán. 1099 a kán. 1101 § 2). Zákaz platí do doby, než pominou příčiny, které vedly k neplatnosti minulého manželství.
- Proto je nutno u snoubenců, z nichž některému bylo dřívější manželství prohlášeno církevním soudem za neplatné, pozorně zkontrolovat, zda rozsudky neobsahují zákaz uzavřít manželství.
- Posouzením, zda příčiny již pominuly, a tedy dovořením k uzavření manželství bývá v rozsudku pověřen místní ordinář.

Administrativní zákazy manželství (kán. 1077)

- V praxi nejméně užívanou možností je zákaz uzavření manželství vydaný výkonnou autoritou – místním ordinářem, případně Apoštolským stolicem.
- Místní ordinář smí dle CIC kán. 1077 § 1 dát tento zákaz v jednotlivém odůvodněném případě (*in casu peculiari*), a to pouze na určitý čas, nikoli neomezeně. Nejčastějším důvodem bývá pochybnost o existenci či neexistenci překážky – zde je takový zákaz výrazem snahy o náležitě a platně uzavření manželství. Takový zákaz však nepůsobí neplatnost manželství eventuálně uzavřeného navzdory zákazu.
- Zneplatňující klauzule je oprávněna dle CIC kán. 1077 § 2 přidat k zákazu danému místním ordinářem pouze nejvyšší církevní autorita, tj. ekumenický koncil (což ovšem je pouze teoretická možnost), papež či z jeho pověření a s jeho souhlasem pověřené dikasterium římské kurie (obvykle Kongregace pro bohoslužbu a svátosti).
- Byť se tu výslovně nepraví, že by tento zákaz mohl vydat papež či Apoštolský stolec, tato možnost výslovně vyplývá z ustanovení CIC kán. 333 a kán. 360.
- Z povahy věci vyplývá, že odvolání zákazu v době jeho trvání přísluší primárně autoritě, která zákaz vydala (srov. CIC kán. 58).

SMĚRNICE ČBK PRO SMÍŠENÁ MANŽELSTVÍ Z R. 1999

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

5.2 DISPENSE OD MANŽELSKÝCH PŘEKÁŽEK V TROJÍM PŘÍPADĚ

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

5.3 DELEGACE PRO ASISTENCI PŘI UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ

Osoby oprávněné oddávat

Kán. 1109–1115

Platně mohou oddávat:

- papež;
- místní ordinář;
- duchovní správce kteréhokoliv z katolických kontrahentů – jedná se o faráře, administrátora, osobního faráře (např. duchovní správce studentů); jedná-li se o místního duchovního správce, musí mít kontrahent v daném místě domicil, kvazidomicil nebo alespoň jednoměsíční komoraci;
- delegovaný duchovní – duchovní správce může delegovat jiného duchovního k asistenci uzavření sňatku; může to být i jáhen (nikoliv však v CCEO);
- zmocněný laik (i žena) – za podmínek stanovených kán. 1112.

Kán. 1109 – oddávající musí být způsobilý k veřejnoprávnímu jednání; jedná-li se o trest latae sententiae, který nebyl úředně deklarován, je dotyčný schopen oddávat, je-li však úředně deklarován nebo jedná-li se o trest ferendae sententiae, oddává neplatně; analogicky platí i pro delegovaného kněze, jáhna či oddávajícího laika.

POZOR! Apoštolský list papeže Františka vydaný z vlastního rozhodnutí (motu proprio) *De concordia inter codices* (31. 5. 2016) jasně stanoví, že v případě svatby člena latinské církve s členem východní katolické církve se k platnosti manželství vyžaduje, aby asistující (oddávající) byl *sacerdos*, tj. kněz či biskup. (Dle mínění výrazné většiny kanonistů tento požadavek zavazuje již od účinnosti Kodexu kánonů východních církví - CCEO, tj. od 1. 10. 1991.) V takových případech je tedy pro platnost manželství vyloučena delegace jáhna, natož laika.

Delegace k oddávání

Duchovní, který není duchovním správcem ani jednoho z kontrahentů (po linii teritoriální ani personální), musí mít:

- **delegaci k asistenci sňatku** – dovoření, bez něhož je uzavření sňatku neplatné;
- **licenci k asistenci sňatku** – pověření, kdy duchovní správce farnosti oddává ve svém teritoriu cizí farníky; je potřebné k dovoření sňatku.

Farář (administrátor) ve své farnosti oddává platně své farní příslušníky. Cizí farníky oddává na svém území platně, k dovoření však potřebuje licenci duchovního správce jednoho z nich.

Farář (administrátor) mimo své území potřebuje delegaci duchovního správce místa sňatku pod sankcí neplatnosti a to jak pro oddání svých farníků tak farníků z místa sňatku. Jsou-li snoubenci úplně z jiné farnosti, potřebuje kromě delegace od duchovního správce místa oddavek ještě licenci od duchovního správce jednoho ze snoubenců.

Kněz, který není duchovním správcem žádného z kontrahentů a nemá žádnou farnost, potřebuje delegaci od duchovního, který je oprávněn asistovat sňatku. Jinak je uzavření sňatku neplatné.

Kán. 1112 – laik může být delegován pouze v rámci diecéze; oddával-li by jinde, než je pověřen (mimo diecézi), oddával by neplatně.

Druhy delegace

Delegace může být:

- **obecná** – pro více případů;
- **speciální** – pro určitý případ (pro daný sňatek).

V případě speciální delegace postačuje ústní delegace, obecná delegace však musí mít písemnou formu.

V případě delegované asistence sňatku by se do matriky mělo poznamenat: „Na základě delegace duchovního správce ... ze dne ...“ (nebo ve zkratce: „C. d. p. ...“ /cum delegatione parochi/, resp. „C. d. a. p. ...“ /cum delegatione administratoris parocialis/).

Pokud není duchovní správce k zastížení, může dát delegaci ordinář. Jestliže ordinář ustanoví duchovního, aby ve farnosti zastupoval duchovního správce (vedl ji), tím samým je delegován obecně i k asistenci sňatku. Jestliže někdo uděluje delegaci, je vhodné, aby zároveň udělil právo subdelegace.

Jáhnen ustanovený ve farnosti potřebuje k asistenci manželství delegaci duchovního správce, nemá-li tuto delegaci udělenou obecně přímo v dekretu.

Delegace nemůže být dána zpětně (nemá zpětnou účinnost).

Jurisdikce vůči snoubencům z titulu jejich příslušnosti k církvi sui iuris

Oddávající musí mít jurisdikci alespoň nad jedním ze snoubenců z titulu jejich obřadu neboli ritu, tj. alespoň jeden ze snoubenců musí být příslušník stejné církve sui iuris jako oddávající (v ČR: římskokatolík u římskokatolického oddávajícího, řeckokatolík u řeckokatolického oddávajícího).

Kněz ustanovený jen pro římskokatolickou farnost nemá jurisdikci nad katolíky východních církví a i k asistenci sňatku ve své farnosti, není-li ani jeden ze snoubenců římskokatolík, musí mít k platnosti delegaci příslušného vlastního faráře nebo ordináře jednoho z nich (u nás nejčastěji půjde o řeckokatolíky).

Kritéria k určení vlastní církve sui iuris

Z křestního listu – katolík je přičleněn k církvi sui iuris svých rodičů. Patří-li rodiče k různým církvím sui iuris, podle práva východních církví je dítě připsáno k církvi sui iuris otce, pokud se oba rodiče nedohodnou na církvi sui iuris matky. Pokud je katolického vyznání jen matka, je dítě připsáno do církve sui iuris matky (např. otec je pravoslavný, protestant, nepokřtěný apod.). Jsou-li oba rodiče nepokřtění, je připsáno do církve sui iuris kmotra. Nezáleží přitom na příslušnosti do církve sui iuris udělovatele křtu. Není-li v křestním listě výslovně uvedena příslušnost dítěte k církvi sui iuris, sledujeme příslušnost k církvi sui iuris a vyznání rodičů.

Autorita pro udělení delegace v případě katolíků byzantského obřadu

Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR
Haštalské nám. 14
110 00 Praha 1

Jen ordinář (exarcha, protosyncel = generální vikář) může dát jurisdikci generální. K platnosti musí být jurisdikce dána konkrétnímu knězi, vyjma že jde o jurisdikci generální danou písemně. Farář (východní) může dát jurisdikci jen pro konkrétní případ (kán. 830 §2 CCEO).

Autorita pro východní katolíky nepřislušející do Apoštolského exarchátu Řeckokatolické církve ČR

Jedná se o tyto církve podle tradic: (P) znamená, že církev je patriarchální

Tradice Alexandrijská: církev koptská (P) a etiopská

Tradice Antiošská: církev syráská (P), maronitská (P) a syro-malankarská

Tradice Arménská: církev arménská (P)

Tradice Chaldejská: církev chaldejská (P) a syro-malabarská

Tradice Konstantinopolská: církev běloruská, bulharská, řecká, maďarská, italsko-albánská, řecko melchitská (P), rumunská, slovenská, ukrajinská, jugoslávská (Kryževců), italsko-albánská, ruská a rutenská (uvedena pro úplnost přehledu, ale ordinářem rutenů je u nás ordinář exarchátu).

U těchto není situace zcela vyjasněna. Na základě odborného výkladu apoštolské konstituce, jíž byl zřízen apoštolský exarchát pro katolíky byzantského obřadu v ČR, přijatého apoštolským exarchou vyplývá, že příslušným ordinářem je latinský metropolita podle

domicilu, kvazidomicilu či jednoměsíčního pobytu (tedy arcibiskup pražský, nebo olomoucký).

5.4 POŽADAVKY NA SVĚDKY DLE KANONICKÉHO A SEKULÁRNÍHO PRÁVA, PŘÍJMENÍ MANŽELŮ

Požadavky na svědky dle kanonického práva

CIC (ani CCEO) neobsahují žádnou speciální úpravu ohledně svědků manželství vyjma zákazu vyplývajícího z trestu exkomunikace nebo interdiktu.

Z povahy lidského úkonu se dle morální teologie musí jednat o osobu, schopnou pochopit povahu manželství a sňatkový obřad.

Požadavky na svědky dle českého sekulárního práva

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (od 1. 1. 2014)

Nový občanský zákoník pouze konstatuje požadavek přítomnosti dvou svědků:

§ 656

(1) Manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství (dále jen „snoubenci“), že spolu vstupují do manželství.

(2) Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní; činí se **v přítomnosti dvou svědků**.

Zákon o matrikách č. 301/2000 Sb. a vyhláška k němu č. 207/2001 Sb.

Tyto normy nepřinášejí žádné nové požadavky na svědky.

Subsidiární použití občanského zákoníku

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. stanoví v § 31:

"Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku."

Résumé ustanovení českého sekulárního práva

Nezletilost svědků je právně třeba posuzovat obdobně jako v kanonickém právu; každopádně je právně jistější, když svědci jsou zletilí a plně svéprávní.

Nezletilost svědka však není v zákoně o rodině ani v novém občanském zákoníku stanovena výslovně jako okolnost působící neplatnost manželství, a proto občanské platnosti manželství nebrání. Mohly by nastat problémy u osob s úředně omezenou svéprávností, tomu je lepší se vyhnout.

Tyto skutečnosti by však měly v rámci předsňatkového řízení přezkoumat matriční úřady - ty pak vystavují potvrzení o tom, že snoubenci splnili všechny podmínky českého právního řádu pro platnost manželství.

Příjmení manželů

Příjmení manželů kanonické právo neřeší a ponechává to na světské úpravě.

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Zákon o rodině řešil otázku příjmení manželů poměrně podrobně:

§ 8

(1) Snoubenci jsou povinni při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo oprávněným orgánem církve souhlasně prohlásit, zda příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, či zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí; bylo-li předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uváděno jen jedno z nich.

(2) Ponechají-li si svá dosavadní příjmení, prohlásí, které z jejich příjmení bude příjmením společných dětí.

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (od 1. 1. 2014)

Nový občanský zákoník přináší v této věci málo nového:

§ 660

Snoubenci při sňatečném obřadu prohlásí, že

- příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným,
- si oba svá příjmení ponechají, nebo
- příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení.

§ 661

(1) Ponechají-li si snoubenci svá dosavadní příjmení, prohlásí při sňatečném obřadu také, které z jejich příjmení bude příjmením jejich společných dětí.

(2) Ponechali-li si manželé svá dosavadní příjmení, mohou i později učinit prohlášení orgánu veřejné moci, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich.

§ 662

(1) Má-li v případě volby podle § 660 písm. c) snoubenec, jehož příjmení nemá být příjmením společným, připojované příjmení, může jako připojované příjmení zvolit pouze první příjmení.

(2) Volba podle § 660 písm. c) není možná, má-li již snoubenec, jehož příjmení bude příjmením společným, připojované příjmení.

5.5 POŽADAVKY NA DOVOLENÍ V PŘÍPADĚ MANŽELSTVÍ UZAVÍRANÉHO PROSTŘEDNICTVÍM ZÁSTUPCE A TLUMOČNÍKA

Uzavření manželství prostřednictvím zástupce

Kanonské právo (kán. 1104 a 1105)

Vyžaduje se

- zvláštní zmocnění k uzavření manželství s určitou osobou
- aby zástupce byl stanoven od zmocnitele a svůj úkol splnil osobně

Zmocnění musí být podepsáno zmocnitelem a farářem nebo ordinářem místa, kde se uděluje, nebo knězem od faráře nebo ordináře zmocněným nebo alespoň dvěma svědky, nebo musí být vyhotovena hodnověrná listina podle normy světského práva. Nemůže-li zmocnitel psát, přibere se další svědek, který listinu podepíše.

Jestliže zmocnitel odvolá zmocnění nebo je stížen amencí před tím, než zástupce uzavře manželství, je manželství neplatné, i když zástupce ani druhá strana o tom nevěděla.

České sekulární právo

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Zákon o rodině obsahuje podrobná ustanovení:

§ 9

(1) Z důležitých důvodů mohou krajský úřad nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností, v hlavním městě Praze a ve městech Brno, Ostrava a Plzeň magistráty těchto měst povolit, aby prohlášení jednoho ze snoubenců, že vstupuje do manželství, učinil jeho zástupce. Plná moc musí být písemná a podpis na ní musí být úředně ověřen. Druhý snoubenec, se kterým má být manželství uzavřeno, musí být v ní přesně označen, jinak manželství nevznikne.

(2) Odvolání plné moci je účinné, jen pokud se o něm druhý snoubenec dozví předtím, než učiní prohlášení, že vstupuje do manželství.

(3) Písemná plná moc obsahuje

- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození, rodná čísla a místo trvalého pobytu snoubenců a zástupce,
- prohlášení o příjmení snoubenců a jejich společných dětí, v mužském a ženském tvaru,
- prohlášení, že zmocniteli nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly a že je mu znám zdravotní stav druhého snoubence a že zvažil úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.
- Zástupcem snoubence může být pouze zletilá fyzická osoba, která není zbavena způsobilosti k právním úkonům, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena, a která je stejného pohlaví jako snoubenec, kterého zastupuje.

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (od 1. 1. 2014)

Nový občanský zákoník nepřináší v této věci nic nového:

§ 669

(1) Jsou-li pro to důležité důvody, může krajský úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno, na žádost snoubenců povolit, aby projev vůle jednoho ze snoubenců o vstupu do manželství za něj učinil jeho zmocněnec.

(2) Plná moc musí obsahovat údaje osvědčující totožnost a další rozhodné skutečnosti týkající se obou snoubenců a zmocněnce a prohlášení o příjmení. Musí v ní být rovněž uvedeno, že snoubencům nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvažili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství. Plná moc vyžaduje písemnou formu a podpis na ní musí být úředně ověřen.

(3) Odvolání plné moci je účinné jen tehdy, dozví-li se o něm druhý snoubenec dříve, než učiní svůj sňatečný projev vůle.

Résumé

Na rozdíl od kanonické úpravy české sekulární právo stanoví, že se při posuzování platnosti takto uzavřeného manželství prosazuje formální přístup: manželství je platné, i když bylo zmocnění již odvoláno, ale druhý nupturient se to před sňatkem nedozvěděl.

Uzavření manželství prostřednictvím tlumočnicka

Kanonickoprávní úprava

Tlumočnick má při vzájemném vyjádření manželského souhlasu pouze pomocnou roli, nepotřebuje z podstaty manželství žádné (písemné ani ústní) pověření ze strany nupturientů.

Kanonické právo na něj neklade žádné kvalifikační požadavky (proto jím může být např. někdo ze svědků nebo sám oddávající, nikdy však nupturient sám).

Vyžaduje se pouze věrohodnost tlumočnicka, kterou je oprávněn posoudit farář místa sňatku.

České sekulární právo

České sekulární právo je v této oblasti podstatně určitější a striktnější - zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách:

§ 39

Pokud snoubenec, popřípadě snoubenci nemluví nebo nerozumí česky, nebo snoubenec, popřípadě snoubenci jsou neslyšící nebo němí, je nutná při prohlášení o uzavření manželství přítomnost tlumočnicka. Účast tlumočnicka zajišťuje jeden ze snoubenců na vlastní náklady, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak. Bez přítomnosti tlumočnicka nelze prohlášení o uzavření manželství v těchto případech učinit. Nejde-li o tlumočnicka jmenovaného ministrem spravedlnosti, nebo předsedou krajského soudu, musí tlumočnick složit slib do rukou matrikáře, a to ve znění slibu podle zvláštního právního předpisu.

5.6 MÍSTO UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ, LICENCE

Rádné místo uzavření manželství (kán. 1115 a 1118 § 1)

Uzavírání manželství patří mezi tzv. farní úkony (srov. kán. 530).

CIC určuje jako místo uzavření manželství farní kostel, a to farnosti:

- kde má alespoň jeden z nupturientů trvalé kanonické bydliště
- nebo kde má alespoň jeden z nupturientů přechodné bydliště nebo
- nebo kde alespoň jeden z nupturientů alespoň jeden měsíc pobývá ve dne v noci

Na základě kán. 11 se tento předpis vztahuje pouze na katolického nupturienta - pokud je pouze jeden z nich katolík, místní příslušnost se řídí podle něj.

Mimořádné místo uzavření manželství

Licence (propuštění snoubenců) (kán. 1115)

Není-li manželství uzavíráno ve farnosti, kde má alespoň jeden z nupturientů trvalé nebo přechodné bydliště nebo kde alespoň jeden měsíc pobývá ve dne v noci, potřebuje asistující kněz k dovolenosti asistence sňatku propuštění nupturientů od jejich příslušného faráře, tzv. **licenci**. Pokud ji ale neobdrží, sňatek je platný.

BRNĚNSKÁ DIECÉZE: viz partikulární zákony č. 4.1 a 4.2, dostupné na <http://www.biskupstvi.cz/partikularni-zakon>.

Jiný bohoslužebný prostor v příslušné farnosti (kán. 1118 § 1)

Pro konání svatebních obřadů v jiném bohoslužebném prostoru na území určené farnosti (např. filiální kostel, rektorátní kostel, veřejné kaple, soukromé kaple) postačí dovolení faráře této farnosti; vždy může dát toto dovolení místní ordinář.

Profánní prostor v příslušné farnosti (kán. 1118 § 2)

Pro konání svatebních obřadů mimo bohoslužebný prostormůže dát toto dovolení místní ordinář, ne však farář.

Obecná výjimka je v tomto ohledu stanovena pro manželství katolické strany s nepokřtěnou osobou.

5.7 MIMOŘÁDNÉ ZPŮSOBY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Manželství jen před dvěma svědky

Pojem

Mimořádný způsob uzavření manželství je dle CIC A CCEO jeho platné uzavření pouze před 2 svědky.

POZOR: Takto uzavřené manželství nemůže být uznáno dle českého sekulárního práva - pak zbývá pouze možnost občanského sňatku.

Důvody

Není-li osoba příslušná k asistování sňatku dosažitelná, lze uzavřít manželství před samotnými svědky:

1. v nebezpečí smrti
2. mimo nebezpečí smrti, lze-li rozumně předvídat, že uvedené okolnosti budou trvat alespoň jeden měsíc (to se v ČR prakticky neuplatní).

Doporučená přítomnost duchovního pro vedení liturgie

Je-li dostupný kněz nebo jáhen neoprávněný k asistenci (tj. nemající jurisdikci), musí být přizván, aby odborně pomohl snoubencům vyjádřit souhlas platný před samotnými svědky (vedení liturgie).

Zápis uzavřeného manželství

Zúčastnění jsou povinni oznámit uzavření manželství co nejdříve místnímu faráři nebo ordináři. (Smyslem nařízení je především dosáhnout záznamu v knihách pokřtěných obou oddaných a záznamu o sňatku.)

POZOR! Takto uzavřené manželství, přestože je církevně platné, nemůže být v ČR státně uznáno; před státem tedy je nutné následně uzavřít manželství občanskou formou s účinky od "státního" uzavření (ex nunc).

Tajné uzavření manželství

Pojem

Jedná se o manželství uzavřené plnou kanonickou formou, ale v utajení, tedy s vyloučením veřejnosti, a spojené se závazkem mlčenlivosti.

Důvody

Ze závažného a naléhavého důvodu může místní ordinář dovolit, aby manželství bylo uzavřeno tajně (*Nepřichází v úvahu v situaci, že si manželé u nás chtějí uchovat sociální výhody svobodných nebo vdovců. Je to pro situace jako když například v islámských zemích hrozí muslimovi za křesťanský sňatek trest smrti apod.*)

Mlčenlivost

V praxi to znamená, že

- se tajně provedou šetření nutná před manželstvím
- o uzavření manželství zachovají tajemství místní ordinář, oddávající, svědkové a manželé

Povinnost zachovat tajemství u ordináře ale zaniká, jestliže ze zachování tajemství hrozí vážné pohoršení nebo velké poškození posvátnosti manželství. To oznámí stranám před uzavřením manželství.

Tajné uzavřené manželství se poznamenává jenom ve zvláštní knize uchovávané v tajném archivu kurie.

POZNÁMKA: Církevní manželství tajně uzavřené sice lze teoreticky uzнат před státem, ovšem pouze za podmínky předchozího předšňatkového řízení před státní matrikou, což je v rozporu s postulátem utajení. Prakticky tedy taková manželství nebyvají státně uznávána.

5.8 PŘEKÁŽKY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ APOD. PODLE SEKULÁRNÍHO PRÁVA

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Zákon rozlišuje neplatné manželství (které lze zplatnit) a neexistující manželství (putativní manželství), které zplatnit nelze.

Neplatnost manželství

§ 11

(1) Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou nebo s osobou, která uzavřela partnerství, pokud toto partnerství trvá; neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.

(2) K výroku o neplatnosti nedojde a takové manželství se stane platným, jakmile dřívější manželství zaniklo, nebo bylo prohlášeno za neplatné nebo jakmile dřívější partnerství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné.

§ 12

Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu.

§ 13

(1) Manželství nemůže uzavřít nezletilý. Výjimečně, jestliže to je v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu než šestnáct let. Bez tohoto povolení je manželství neplatné a soud vysloví neplatnost i bez návrhu.

(2) K výroku o neplatnosti manželství však nedojde a takové manželství se stane platným, jestliže manžel, který byl v době uzavření manželství nezletilý, již dovršil osmnáctý rok, nebo jestliže manželka otěhotněla.

§ 14

(1) Manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům.

(2) Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, může uzavřít manželství jen s povolením soudu.

(3) Manželství nemůže uzavřít osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům. Soud však může osobě, která je stížena duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, uzavření manželství povolit, je-li zdravotní stav osoby slučitelný s účelem manželství.

(4) Uzavře-li manželství osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům nebo osoba, která trpí duševní poruchou, která by měla za následek zbavení způsobilosti k právním úkonům, vysloví soud neplatnost manželství i bez návrhu.

(5) Uzavře-li manželství osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena, nebo osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, bez povolení soudu, vysloví soud neplatnost tohoto manželství na návrh kteréhokoli z manželů. Neplatnost manželství soud nevysloví, jestliže zdravotní stav manžela se stal slučitelný s účelem manželství.

§ 15

(1) Jestliže manželství zaniklo, nelze je prohlásit za neplatné.

(2) Bylo-li manželství uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou nebo mezi předky a potomky a mezi sourozenci, vysloví se neplatnost i po jeho zániku. Totéž platí o manželství uzavřeném mezi osobami, které jsou v příbuzenském poměru na základě osvojení.

§ 15a

(1) Manželství je neplatné, jestliže prohlášení o uzavření manželství bylo učiněno v důsledku bezprávné výhrůžky anebo omylu týkajícího se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy právního úkonu uzavření manželství. Soud vysloví neplatnost takového manželství na návrh kteréhokoli z manželů.

(2) Právo manžela uplatnit neplatnost manželství podle odstavce 1 zanikne uplynutím jednoho roku ode dne, kdy se o rozhodné skutečnosti dozvěděl.

§ 16

(1) Bylo-li řízení o prohlášení manželství za neplatné na návrh některého z manželů již zahájeno, lze neplatnost manželství vyslovit i po smrti druhého manžela.

(2) Po smrti manžela, který podal návrh na prohlášení manželství za neplatné, lze vyslovit neplatnost manželství také tehdy, požádají-li o to do jednoho roku po jeho smrti jeho potomci.

§ 17

(1) Manželství prohlášené za neplatné se považuje za uzavřené.

(2) O právech a povinnostech manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových poměrech po prohlášení manželství za neplatné, platí obdobně ustanovení o právech a povinnostech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových poměrech.

Neexistence manželství

§ 17a

(1) Manželství nevznikne, jestliže muž nebo žena byli k prohlášení o uzavření manželství donuceni fyzickým násilím.

(2) Manželství nevznikne, jestliže bylo uzavřeno nezletilým mladším šestnácti let.

(3) Manželství nevznikne, jestliže nebyly dodrženy podmínky uvedené v § 4a odst. 1, § 4b odst. 2 a § 9.

Dle odst. 3 se jedná o případy:

- nedodržení podmínek pro církevní sňatek;
- nedodržení podmínek pro sňatek v zastoupení.

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (od 1. 1. 2014)

Zákon rozlišuje neplatné manželství (které lze zplatnit) a zdánlivé manželství (putativní manželství), které zplatnit nelze.

Neplatnost manželství

Zákonné překážky manželství

§ 672

(1) Manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný.

(2) Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.

§ 673

Manželství nemůže uzavřít osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena.

§ 674

Manželství nemůže uzavřít osoba, která již dříve uzavřela manželství, ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, a toto manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí trvá.

§ 675

Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky, ani mezi sourozenci; totéž platí o osobách, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením.

§ 676

Manželství nemůže být uzavřeno mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstounem a svěřeným dítětem.

Neplatnost manželství

§ 680

Došlo-li k uzavření manželství, přestože tomu bránila zákonná překážka, soud prohlásí manželství za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, ledaže manželství bránila překážka omezené svéprávnosti.

§ 681

Manželství se považuje za platné, dokud není prohlášeno za neplatné. Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, považuje se za uzavřené.

§ 682

Manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud zaniklo, nebo pokud již došlo k nápravě.

§ 683

Manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud bylo uzavřeno nezletilým, který není plně svéprávný, nebo osobou, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena, a bylo počato dítě, které se narodilo živé.

§ 684

(1) Soud prohlásí manželství za neplatné na návrh manžela, jehož projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn pod nátlakem spočívajícím v užití násilí nebo vyhrožování násilím nebo jehož projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn jen v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo o povaze sňatečného právního jednání. Návrh lze podat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy tak manžel mohl vzhledem k okolnostem nejdříve učinit, popřípadě kdy se dozvěděl o pravém stavu věcí.

(2) V případě stanoveném v odstavci 1 prohlásí soud manželství za neplatné, třebaže zaniklo smrtí manžela dříve, než skončilo řízení o neplatnost manželství zahájené na návrh druhého manžela, nebo pokud potomci manžela, který podal návrh na prohlášení manželství za neplatné, navrhnou do jednoho roku po jeho smrti, aby soud prohlásil manželství za neplatné.

§ 685

Soud prohlásí manželství za neplatné i bez návrhu, a to i v případě, že již zaniklo, pokud bylo uzavřeno

- osobou, která již dříve uzavřela manželství, nebo která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, pokud takové manželství, partnerství nebo jiný obdobný svazek trvá,
- mezi předkem a potomkem, mezi sourozenci nebo mezi osobami, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením.

§ 686

(1) O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po prohlášení manželství za neplatné platí ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu obdobně.

(2) Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné podle § 684, je při rozhodování o majetkových povinnostech a právech třeba brát ohled na toho, kdo jednal v dobré víře.

Zdánlivé manželství

§ 677

(1) Manželství nevznikne, pokud alespoň u jedné z osob, které hodlaly uzavřít manželství, nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat.

(2) V případě církevního sňatku náleží k těmto náležitostem i skutečnost uzavření sňatku před orgánem oprávněné církve. Neprovádí-li se sňatečný obřad v případě přímého ohrožení života snoubence, jsou těmito skutečnostmi i osvědčení matričního úřadu, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství, jakož i že mezi vydáním tohoto osvědčení a uzavřením sňatku uplynula doba nejvýše šest měsíců.

§ 678

Soud může určit, že manželství není, i bez návrhu.

§ 679

(1) Neprodlené poté, kdy soud určí, že manželství není, rozhodne soud o otcovství ke společnému dítěti i o povinnostech a právech rodičů k němu.

(2) Majetkové povinnosti a práva muže a ženy se posoudí jednotlivě podle své povahy. Nelze-li jinak, použijí se ustanovení o bezdůvodném obohacení. V těchto záležitostech je třeba brát ohled na muže nebo ženu jednajících v dobré víře, jakož i na práva a právní zájmy společných dětí

a třetích osob.

5.9 ODLOUČENÍ ZA TRVÁNÍ MANŽELSTVÍ

Pojem

Odloučení za trvání manželství je oficiální církevní potvrzení nemožnosti plnění manželského slibu - trvání manželského soužití. Nadále však zůstává manželství zachováno a měla by tu být alespoň hypoteticky možnost je obnovit, tedy nšvyločení této eventuality ze strany manželů či alespoň žadatele.

Příčiny

V případě cizoložství se doporučuje provinilé straně odpustit.

Pokud ale nevinná strana neodpustí a rozhodne se provinilou stranu opustit, je povinna do 6 měsíců uvést u příslušné církevní autority důvod odloučení - jinak její právo na podání žádosti o odloučení zaniká.

Jestliže se jeden z manželů stane druhému nebo dětem zdrojem vážného nebezpečí pro duši nebo pro tělo nebo jinak činí společný život příliš tvrdým, poskytuje tím druhému manželu oprávněný důvod odejít. Odcházející předem požádá místního ordináře o dovolení odluky od stolu a lože. Jestliže mu nebo dětem hrozí bezprostřední nebezpečí, smí odejít z vlastního rozhodnutí a dovolení si vyžádat dodatečně.

Provizornost tohoto opatření

Pomine-li důvod odloučení, pak ve všech případech je třeba obnovit manželské spolužití, leč by církevní autorita stanovila něco jiného.

Nevinná strana smí dovolit provinilé návrat a tím se zřící práva na separaci.

POZOR! Z pastoračních a morálních důvodů však je třeba ze zásady odrazovat od znovupřijetí manželského patnera v případech domácího násilí (zvl. s ohledem na stockholmský syndrom).

5.10 ZAZNAMENÁNÍ UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Kanonické právo

Záznam v matrice oddaných

Záznam v matrice má obsahovat:

Jména manželů + jejich podpisy

Jména svědků + jejich podpisy

Jméno asistujícího + podpis

Místo a den uzavření sňatku

Záznam se má provést dokumentním inkoustem nebo jiným trvalým médiem.

Záznam v křestní matrice

Dále je nutno oznámit uzavření sňatku do místa křtu katolických nupturientů, aby byl proveden záznam v křestní matrice.

České sekulární právo

Protokol o uzavření manželství

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách:

§ 40

O uzavření manželství se sepíše protokol, který podepisují

- manželé, svědci a oddávající,
- zástupce, je-li manželství uzavíráno zástupcem,
- tlumočník, je-li jeho přítomnost k prohlášení o uzavření manželství nutná (§ 39),
- matrikář, je-li uzavřen občanský sňatek.

Doručení protokolu. určuje:

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.:

§ 4b

- (1) Podmínky uzavření manželství stanovené tímto zákonem platí i pro církevní sňatek.
- (2) Církevní sňatek může být uzavřen až poté, kdy snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem, od jehož vydání neuplynuly více než tři měsíce, o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství.
- (3) Orgán státem registrované církve, nebo náboženské společnosti, před kterým došlo k uzavření manželství, je povinen **do 3 pracovních dnů od uzavření manželství doručit protokol o uzavření manželství** s uvedením skutečností podle zvláštního právního předpisu příslušnému matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno.

Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (od 1. 1. 2014)

§ 666

- (1) Má-li být uzavřen církevní sňatek, musí snoubenci nejprve předložit oddávajícímu osvědčení vydané matričním úřadem, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Osvědčení musí obsahovat potvrzení o tom, že snoubenci splnili všechny požadavky stanovené zákonem pro uzavření manželství. Od vydání tohoto osvědčení do sňatečného obřadu nesmí uplynout více než šest měsíců.
- (2) Byl-li uzavřen církevní sňatek, je oddávající povinen **do tří pracovních dnů od uzavření manželství doručit** matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno, **protokol o uzavření manželství** s uvedením skutečností podle jiného právního předpisu.

Spolu s protokolem je třeba dodat matričnímu úřadu **doklady potřebné pro uzavření manželství** (tedy předtím použité pro státní řízení).

Znehodnocení občanských průkazů občanů ČR + vystavení potvrzení o změně údajů

Na základě zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů, § 12, je orgán církve, tedy farář místa konání sňatku, povinen **oddělit vyznačenou část občanského průkazu (rožek označený na zadní straně písmenem B)** manželů (*pouze občanů České republiky!!!*) a **vydat jim potvrzení o změně údajů zapisovaných do občanského průkazu**.

Potvrzení + podrobné informace o úpravě občanského průkazu dá předem matrika podle místa sňatku.

Nahlášení úpravy občanského průkazu a vystavení potvrzení o změně údajů

Dále existuje povinnost současně **oznámít obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, který občanský průkaz vydal**, číslo vydaného potvrzení, důvod a datum jeho vydání, číslo, popřípadě sérii občanského průkazu, jméno, popřípadě jména, a příjmení občana.

Z ne zcela jednoznačné dikce zákona (§ 12 odst. 2) spíše vyplývá, že tato povinnost se vztahuje na orgán, před nímž je manželství uzavíráno, v tomto případě na farnost, potažmo na faráře farnosti, v níž se konal sňatkový obřad.

Podrobnosti je vhodné kvůli částečně odlišné praxi státních matričních úředníků dohodnout na konkrétním matričním úřadě.

SNUBNÍ PROTOKOL - DIECÉZE BRNĚNSKÁ - ÚNOR 2014

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

SNUBNÍ PROTOKOL - OLOMOUCKÁ ARCIDIECÉZE - OD R. 2014

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

SNUBNÍ PROTOKOL - OLOMOUCKÁ ARCIDIECÉZE - OD R. 2014 - PŘÍLOHA 3 - PŘÍPRAVA NA MANŽELSTVÍ; AKTUALIZOVANÁ VERZE Z R. 2017

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

STÁT - PROTOKOL O UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ (DLE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU OD R. 2014)

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

DOPLŇEK K OBČANSKÉMU PRŮKAZU - NEPOUŽÍVÁ SE K NEJNOVĚJŠÍM VERZÍM OBČANSKÉHO PRŮKAZU (LEGISLATIVA Z R. 2021: Z.Č. 269/2021 SB.)

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

5.11 ZAZNAMENÁNÍ ZPLATNĚNÍ MANŽELSTVÍ

Zaznamenání prosté konvalidace

Zaznamenává se pouze prostá konvalidace, která se konala kanonickou formou, tedy in foro externo.

Zaznamenání prosté konvalidace již církevně uzavřeného manželství

Zde již proběhl dříve církevní sňatkový obřad a byl o něm pořízen záznam.

Je třeba k tomuto záznamu nechat učinit poznámku, tedy poslat oznámení do místa konání církevního sňatku.

Dále je třeba poslat oznámení do křestní matriky.

Toto ale není častý případ.

Zaznamenání prosté konvalidace církevně neuzavřeného manželství

Zde nově proběhl církevní sňatkový obřad, proto se to zaznamenává jako běžné uzavření manželství (viz výše bod 5.10), ovšem pouze církevně.

Zaznamenání sanace manželství

Všechny sanace probíhají in foro externo, a proto se musí zaznačit.

Zaznamenání sanace již církevně uzavřeného manželství

Zde již proběhl dříve církevní sňatkový obřad a byl o něm pořízen záznam.

Je třeba k tomuto záznamu nechat učinit poznámku, tedy poslat oznámení do místa konání církevního sňatku.

Dále je třeba poslat oznámení do křestní matriky.

Toto ale není častý případ.

Zaznamenání sanace církevně neuzavřeného manželství

Protopže tu dosud není záznam, ale neproběhl církevní sňatkový obřad, proto se to zaznamenává do matriky sezdaných pod pořadovým číslem "0", dále se pošle oznámení do křestní matriky.

ZÁKON O RODINĚ (ČESKÁ REPUBLIKA) - R. 2013 (ZRUŠEN OD 1. 1. 2014)

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

VÝNATEK Z NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU Č. 89/2012 SB. (ÚČINNÝ OD 1. 1. 2014), ČÁST DRUHÁ - RODINNÉ PRÁVO, §§ 655 AŽ 975

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

OPRAVY CHYB V PUBLIKACI NĚMEC, D. MANŽELSKÉ PRÁVO...

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

6. VYBRANÁ TÉMATA Z PRÁVA SVÁTOSTIN

ÚVOD A SYLABUS

Tato kapitola obsahuje oproti základnímu kursu novou látku ohledně některých svátostin.

CÍLE

Seznámení s právně-pastoračními předpisy (s poukázáním na liturgické předpisy) v oblasti žehnání, liturgie hodin (denní modlitby církve) a katolického pohřbu (vč. pohřbu žehem) s ohledem na službu trvalých jáhnů a pastoračních asistentů.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Zasvěcení (konsekrace), dedikace, žehnání. Žehnání udělovaná jáhny a laiky. Liturgie hodin (Denní modlitba církve) - závaznost pro trvalé jáhny. Místo konání pohřebních obřadů. Zaznamenání pohřbu. Pohřeb nepokřtěných malých dětí, katechumenů a křesťanů-nekatolíků. Osoby, jimž je třeba odepřít církevní pohřeb.

6.1 ŽEHNÁNÍ POVOLENÁ JÁHNŮM A LAIKŮM

V současné době existují dvě české liturgické knihy vycházející z téže latinské předlohy:

1. *Benedikcionál* (Josef Hrdlička ed.) Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994. 237 s. bez ISBN;
2. *Obřady žehnání*: římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení Druhého vatikánského koncilu, vydaný papežem Pavlem VI. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství ve spolupráci s komisí ČBK pro liturgii, 2013. 607 s. ISBN 978-80-7195-647-1.

V prvních z nich není u každého žehnání uvedeno, kdo je jeho udělovatelem. Přitom platí ustanovení kán. 1169 § 3: "Jáhnen smí konat pouze ta žehnání, která mu právo výslovně dovoluje." Analogicky platí toto ustanovení i pro udělování žehnání laikem. V druhé knize už tyto údaje nechybí.

Proto byl na základě latinské předlohy pořízen pro vyvážení tohoto nedostatku soupis, který potvrdil tehdejší předseda České liturgické komise bp Josef Hrdlička - uveden v dalším souboru.

URČENÍ CELEBRANTA JEDNOTLIVÝCH ŽEHNÁNÍ (1995)

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

6.2 CÍRKEVNÍ POHŘEB

Místo konání pohřebních obřadů

Na jedné straně patří církevní pohřeb mezi tzv. farářské úkony (kán. 530 odst. 5), na druhé straně tu CIC dává daleko větší volnost než u ostatních "farářských" úkonů.

Zpravidla se koná pohřeb z farního kostela, ale dovoleno zvolit se souhlasem rektora kostela a po oznámení vlastnímu faráři zesnulého jiný kostel. Zemře-li člověk mimo svou farnost a nebyl do ní přenesen ani nebyl zvolen jiný kostel, koná se pohřeb v kostele farnosti, kde nastala smrt (kán. 1177).

Diecézní biskup – jeho pohřeb se koná v jeho vlastní katedrále, pokud si sám nezvolil jiný kostel (kán. 1178).

Řeholníci a členové společností apoštolského života – pohřeb zpravidla koná jejich představený, jedná-li se o duchovenství řeholní institut nebo společnost apoštolského života, z jejich kaple. V ostatních případech kaplan (kán. 1179).

Každému je dovoleno zvolit si **hřbitov** k pohřbu, pokud mu to právo nezakazuje. Pokud má farnost vlastní hřbitov, jsou na něm pohřbíváni farníci, pokud si nezvolili jiný hřbitov (kán. 1180).

Dávky u příležitosti pohřbu

Zachová se kán. 1264 (výši poplatku stanoví shromáždění biskupů provincie, nestanoví-li právo jinak), přičemž je nutno zajistit, aby chudí nebyli připraveni o náležitý pohřeb.

Záznam o pohřbu

Po vykonání pohřbu se provede záznam do farní knihy zemřelých podle norem partikulárního práva.

Dovolení církevního pohřbu nekatolíkům (kán. 1183)

- Katechumeni jsou co do pohřbu postaveni na roveň katolíkům.
- Dětem, jejichž rodiče je chtěli nechat pokřtít, ale zemřely před udělením křtu, místní ordinář může povolit církevní pohřeb.
- Pokřtěným nekatolíkům lze dovolit církevní pohřeb podle rozumného uvážení místního ordináře, pokud není dosažitelný vlastní duchovní a není známo, že by si to zemřelý nepřál.

Odepření církevního pohřbu katolíkům (kán. 1184 a 1185)

Církevně nemohou být pohřbeni, pokud před smrtí neprojevili nějaké známky kajcnosti:

- Veřejně prokazatelní odpadlíci, bludaři a rozkolníci.
- Kdo zvolili pohřeb žehem z důvodů, které jsou v rozporu s křesťanskou vírou (jako projev nevíry ve vzkříšení).
- Jiní veřejní hříšníci, jimž nelze dovolit církevní pohřeb, aniž by vzniklo veřejné pohoršení.

V pochybnosti je potřeba se obrátit na místního ordináře a řídit se jeho rozhodnutím.

Osobě, která nemůže mít církevní pohřeb, se musí odmítnout i jakákoli pohřební mše (requiem).

7. TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ SE SLUŽBOU KLERIKA

ÚVOD A SYLABUS

Specifické rozšíření látky základního kursu se zaměřením na trestněprávní předpisy týkající se kleriků.

CÍLE

Seznámení se specifickou (přísnější) situací kleriků v oblasti kanonického trestního práva katolické církve západního (latinského) obřadu.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Důsledky nápravných trestů i pořádkových trestů pro klerika. Tresty za jednotlivé trestné činy: užití fyzického násilí proti klerikům a řeholníkům, uchvácení církevních úřadů a jejich zneužití a za porušení povinností klerika (včetně otázky mravnostních trestných činů).

7.1 DŮSLEDKY EXKOMUNIKACE A INTERDIKTU PRO KLERIKA

Exkomunikace

Nevyhlášená samočinná exkomunikace

Exkomunikovanému je zakázáno:

- přijímání i udílení svátostí;
- udílení svátostin;
- jakákoliv ministeriální účast (formou služby) při slavení eucharistie i ostatních svátostných úkonech (naopak zůstává povinnost účasti na nedělní mši svaté);
- zastávat církevní úřady, služby, úkoly nebo konat úkony z moci jurisdikční pod sankcí nedovolenosti;
- automatická ztráta církevního úřadu v případě veřejného odpadu od katolické víry nebo společenství církve, tedy apostaze, hereze, schisma a formální odpad od společenství církve (kán. 194 § 1 odst. 2).

Udělená exkomunikace nebo vyhlášená samočinná exkomunikace

Exkomunikovanému je zakázáno:

- přijímání i udílení svátostí;
- udílení svátostin;
- jakákoliv ministeriální účast (formou služby) při slavení eucharistie i ostatních svátostných úkonech (naopak zůstává povinnost účasti na nedělní mši svaté);
- je nutno viníkovi i za cenu upuštění od liturgického úkonu zabránit v ministeriální účasti při slavení svátostí;
- zastávat církevní úřady, služby, úkoly nebo konat úkony z moci jurisdikční pod sankcí neplatnosti;
- automatická ztráta církevního úřadu v případě veřejného odpadu od katolické víry nebo společenství církve, tedy apostaze, hereze, schisma a formální odpad od společenství církve (kán. 194 § 1 odst. 2).

Interdikt

Nevyhlášený samočinný interdikt

Osobě postižené interdiktem je zakázáno:

- přijímání i udílení svátostí;

- udílení svátostí;
- jakákoliv ministeriální účast (formou služby) při slavení eucharistie i ostatních svátostných úkonech (naopak zůstává povinnost účasti na nedělní mši svaté);

Udělení interdikt nebo vyhlášený samočinný interdikt

Osobě postižené interdiktem je zakázáno:

- přijímání i udílení svátostí;
- udílení svátostí;
- jakákoliv ministeriální účast (formou služby) při slavení eucharistie i ostatních svátostných úkonech (naopak zůstává povinnost účasti na nedělní mši svaté);
- je nutno viníkov i za cenu upuštění od liturgického úkonu zabránit v ministeriální účasti při slavení svátostí.

7.2 SUSPENZE

Povaha trestu suspenze

Kán. 1333–1334

Trest zaměřený nově od r. 2021 nejen na kleriky, ale na všechny nositele moci ze svěcení (kleriky) nebo moci řízení, tj. i laiky, pokud jsou nositeli církevního úřadu.

Důsledky suspenze

- Má za následek záповěď výkonu moci ze svěcení nebo moci jurisdikční anebo obojího.
- Existuje v různém rozsahu, kdy záleží na znění právní normy (sankce) nebo na znění pravomocného rozhodnutí.
- Rozsah trestu stanoví tedy buď právo samo, nebo příslušný představený.
- V případě samočinné suspenze nastává zákaz všech úkonů moci ze svěcení i všech úkonů moci z řízení.
- V případě samočinné suspenze pro pokus klerika o uzavření manželství nastává též ztráta církevních úřadů (kán. 194 § 1 odst. 3).
- Následkem suspenze je, že – není-li stanoveno jinak (buď v zákonu, nebo v rozhodnutí o suspenzi) – jedná suspendovaný nedovoleně, ale platně (v trestním zákoně či příkaze však může být stanoveno, že po udělení trestu nebo po vyhlášení samočinného trestu by jurisdikční úkony byly neplatné).
- Suspenze se nikdy netýká skutečností uvedených v kán. 1333 § 3 (úřadů nepodléhajících moci představeného, který trest udělil; práva na bydlení plynoucí z úřadu – suspendovaný ho nebyl zbaven, jen ho nesmí vykonávat; v případě samočinné suspenze práva spravovat majetek patří k úřadu).

Druhy suspenze

Takto je třeba rozlišit suspenzi:

- **obecnou (generální)** – zapovídá všechny výkony moci ze svěcení, všechny úkony jurisdikční i všechny úkony vyplývající z úřadu;
- **částečnou** – může zapovídat:
 - určité nebo všechny úkony moci ze svěcení – tzv. suspenze *a divinis*;
 - určité nebo všechny úkony jurisdikční – např. záповěď kázat, vyučovat, vykonávat ekonomickou správu;
 - určité nebo všechny úkony spojené s úřadem.

TABULKA - NÁPRavnÉ TRESTY

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

7.3 POŘÁDKOVÉ TRESTY PRO KLERIKY

Povaha pořádkových trestů

Kán. 1336–1338

Cílem pořádkových (expiatorních) trestů je:

- náprava pořádku deliktem porušeného;
- zabránění dalšího poškození veřejného pořádku;
- náprava veřejného pohoršení.

Pořádkové tresty mohou být uloženy buď trvale, nebo na určitou dobu, přičemž jako trvalý trest (byť ne nezvratný) je chápáno propuštění z klerického stavu. Rozhodnutí o ukončení trestu přísluší tomu, kdo ho uložil.

Druhy pořádkových trestů

Rozlišujeme více druhů pořádkových trestů (kán. 1336 obsahuje pouze demonstrativní výčet trestů; partikulární právo nebo trestní příkaz mohou stanovit i jiné tresty). Právě v této oblasti došlo k největšímu rozdílu mezi původní úpravou CIC v r. 1983 a v rekodifikaci trestního práva v r. 2021:

- **příkazy** - příkaz k pobytu, pokuta,
- **zákazy** - pobytu, výkonu úřadu, úkol, služby, funkce - buď zcela, nebo zčásti,
- **zbavení** - úřadů, úkolů, služeb nebo funkcí - buď zcela, nebo zčásti; pověření zpovídat nebo kázat, delegované moci řízení; některých práv, privilegií, hodností, titulů (nevztahuje se na akademické tituly); církevních požitků,
- **propuštění z klerického stavu** – záповěď výkonu moci ze svěcení, vyjma nebezpečí smrti; klerik pozbývá veškerá oprávnění, nikoliv však povinnosti (je dále vázán celibátem a povinností denní modlitby církve); není totožné s laicizací, po nápravě může být snato.

Všechny pořádkové tresty uvedené v kán. 1336 CIC se mohou týkat kleriků (kán. 1337), s tím že v případě zákazu nebo příkazu pobytu je omezen okruh osob, které mohou tyto tresty postihnout:

- **zákaz nebo příkaz k pobytu** – týká se místa či území a vztahuje se pouze na kleriky a řeholníky (u těch v případě příkazu k pobytu jen v mezích stanovených); důvodem je předcházení negativnímu působení či pohoršení;
- **pokuta** - nově zavedeno jako příkaz, a to pro církevní účely,
- **zákaz výkonu úřadu, úkolu, služby, funkce, práva, privilegia atd.** – buď zcela, nebo jen na určitém místě (případně mimo určené místo), ovšem nikdy ne pod sankcí neplatnosti;
- **zbavení úřadu, úkolu, služeb, delegované moci řízení, práva, privilegia, výhody atd.** – ukládá se, poškozují-li někdo veřejný pořádek, působí-li škodlivě; nevztahuje se na akademické tituly;
- **zbavení církevních požitků** - je-li s nimi církevní služba spojena,
- **propuštění z klerického stavu** – záповěď výkonu moci ze svěcení, vyjma nebezpečí smrti; klerik pozbývá veškerá oprávnění, nikoliv však povinnosti (je dále vázán celibátem a povinností liturgie hodin); není totožné s laicizací, po nápravě může být snato. S propuštěním z duchovního stavu nastává okamžitě ztráta církevních úřadů (kán. 194 § 1 odst. 1).

Partikulární trestní zákon nebo příkaz mohou stanovit i jiné pořádkové tresty.

Způsob udělení

Pořádkové tresty jsou zpravidla tresty uložené (*ferendae sententiae*), kromě zákazů uvedených v kán. 1336 § 3 nebo jiných pořádkových trestů eventuálně stanovených partikulárním zákonem nebo trestním příkazem - ty mohou být samočinné (*latæ sententiae*).

Při uložení trestu klerikům je dle kán. 1350 § 1 dbát, aby neztratili prostředky nutné k obživě - to už neplatí v případě propuštění z klerického stavu; ale i v takovém případě se dle kán. 1350 § 2 má ordinář postarat tak, aby neupadl do skutečné nouze, nikoli však cestou udělení úřadu, služby nebo úkolu.

Ordinář může, ale nemusí tyto tresty zveřejnit ve věstníku *Acta curiæ*.

Pořádkové tresty dle kán. 1336 - zákonný text

Červeným písmem jsou vyznačeny tresty nově zavedené v r. 2021 oproti původní úpravě z r. 1983:

§ 1. Pořádkové tresty, které mohou postihnout pachatele buď natrvalo, nebo na dobu určitou nebo neurčitou, jsou kromě jiných, které případně stanovil zákon, tresty uvedené v § 2 až 5:

§ 2. Příkaz:

1. pobývat na určitém místě nebo území,
2. **uhradit pokutu neboli peněžitý obnos pro církevní účely, podle pravidel stanovených biskupskou konferencí.**

§ 3. Zákaz:

1. pobývat na určitém místě nebo území,
2. vykonávat všude nebo jen na některém místě či území nebo mimo ně veškeré nebo jen některé úřady, **úkoly, služby nebo funkce, nebo jen některé úkony náležející k úřadům nebo úkolům,**
3. **činit všechny nebo některé úkony z moci svěcení,**
4. **činit všechny nebo některé úkony z moci řízení,**
5. vykonávat určitá práva nebo privilegia nebo užívat hodností nebo titulů,
6. **požívat aktivního nebo pasivního volebního práva při kanonických volbách nebo užívat práva hlasovat v církevních radách nebo kolegiích,**
7. **nosit církevní nebo řeholní oděv.**

§ 4. Zbavení:

1. všech nebo některých úřadů, úkolů, **služeb** nebo funkcí nebo jen některých úkonů náležejících k úřadům nebo úkolům;
2. **pověření zpovídat nebo kázat,**
3. **delegované moci řízení,**
4. některých práv nebo privilegií nebo hodností či titulů,
5. **všech církevních požitků nebo jejich částí podle pravidel stanovených biskupskou konferencí, při zachování ustanovení kán. 1350 § 1.**

§ 5. Propuštění z klerického stavu.

7.4 SANKCE ZA JEDNOTLIVÉ TRESTNÉ ČINY

Tresty za užití fyzického násilí proti klerikům a řeholníkům

Kán. 1370

- fyzické násilí proti papeži se trestá samočinnou exkomunikací vyhrazenou AS, příp. dalšími tresty nevyjímaje propuštění z klerického stavu;
- fyzické násilí proti biskupovi se trestá samočinným interdiktem (u klerika **navíc** samočinnou suspenzí) vyhrazenou ordináři;
- fyzické násilí proti klerikovi nebo řeholní osobě **nebo jiné osobě** (nově *dotáno r. 2021*) s cílem potupit víru, církev, církevní moc či službu se trestá úměrným spravedlivým trestem.

Běžný klerik (nebiskup) je tedy trestněprávně chráněn pouze v případě kvalifikovaného úmyslu pachatele fyzického násilí.

Tresty za uchvácení církevních úřadů a jejich zneužití

Závažná neposlušnost, křivá přísaha, porušení papežského tajemství, narušení povinností z trestu, neoznámení trestného činu (kán. 1371)

Tento kánon o šesti paragrafech má dost širokou paletu skutkových podstat.

§ 1: Neuposlechnutí Apoštolského stolce, ordináře nebo představeného po napomenutí je trestáno nápravným trestem nebo zbavením úřadu nebo pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

§ 2: Pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4) je sankcionováno narušení povinností vyplývajících z trestu (§ 2).

§ 3: Křivá přísaha před církevním představeným se trestá spravedlivým trestem

§ 4: Porušení povinnosti zachovat papežské tajemství se trestá pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

§ 5: Neplnění povinnosti provést výkon rozsudku nebo trestního rozhodnutí se trestá spravedlivým trestem nevyjímaje nápravné tresty.

§ 6: Neoznámení trestného činu se trestá pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4), příp. také dalšími tresty podle závažnosti skutku.

Omezování svobody církve (kán. 1372)

Omezování svobody služby, volby, církevní moci, zákonného užívání posvátných věcí a církevního majetku, zastrašování při volbě (voliče i voleného) a zastrašování toho, kdo vykonává církevní moc či službu nebo zvoleného, může být postiženo pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

Podněcování (kán. 1373)

Podněcování veřejného odporu či nenávisli proti papeži, Apoštolskému stolci nebo ordináři se trestá interdiktem nebo jinými spravedlivými tresty (např. kněz vyvolá podpisovou akci věřících proti svému přeložení).

Nedovolené sdružování (kán. 1374)

Dříve označovaný „zednářský“ kánon – členství ve sdružení namířeném proti církvi se trestá spravedlivým trestem, řízení takových sdružení interdiktem; mezi uvedená sdružení by patřili satanisté, příp. jiná sdružení či politické strany (po druhé světové válce byla za uvědomělé členství v komunistické straně exkomunikace). Zednářství není už v tomto kánonu výslovně zmíněno.

Uchvácení církevního úřadu (kán. 1375)

Uzurpace církevního úřadu, tj. jeho přijetí bez náleži-tého právního postupu, nebo setrvání v něm po jeho zbavení či skončení výkonu, se trestá spravedlivým trestem.

Nedovolené zcizení církevního majetku (kán. 1376)

Uchvácení církevního majetku nebo jeho převod bez náležitého projednání, souhlasu nebo dovození se trestá spravedlivým trestem; je třeba příslušné dovození podle hodnoty majetku (viz majetkové právo). Spravedlivý trest nevyjímaje zbavení úřadu je stanoven pro ty, kdo přitom zneužili svůj úřad nebo hrubě zanedbali správu církevního majetku. Ve všech uvedených případech zůstává povinnost nahradit škodu.

Úplatkářství (kán. 1377)

Jde o nabídnutí, předání či přijetí úplatku (může se jednat i o naturální hodnoty); pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4) se týká toho, kdo dává; ten, kdo přijímá úplatek, je trestán podle závažnosti skutku nevyjímaje zbavení úřadu.

Kdo si vyžádá při výkonu úřadu nebo úkolu dar, peněžitou sumu nebo jiné (i naturální) plnění ve svůj prospěch nad stanovený rámec, je trestán peněžitým trestem nebo jinými tresty nevyjímaje zbavení úřadu.

Jiné zneužití církevní moci (kán. 1378)

§ 1: Jiné zneužití církevní moci, úřadu nebo úkolu – jedná se o její užívání (jakýmkoliv způsobem) k jinému účelu než je určena; trestá se podle závažnosti jednání či opomenutí, nevyjímaje zbavení úřadu (někdy je trest stanoven přímo v zákoně nebo příkazem);

§ 2: Hrubá nedbalost se trestá pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4); zůstává povinnost nahradit škodu.

Trestné činy proti svátostem

Nezákonné udílení či předstírání svátostí (kán. 1379)

Jde opět o kánon s velkou šíří skutkových podstat.

§ 1: Pokus o sloužení mše nekňezem a neplatné udílení rozhřešení nebo vyslechnutí svátostného vyznání hříčů – samočinný interdik, v případě klerika navíc samočinná suspenze.

§ 2: V případech dle § 1 mohou být přidány další tresty nevyjímaje exkomunikaci.

§ 3: Pokus o udělení svěcení ženě je trestán samočinnou exkomunikací vyhrazenou Apoštolskému stolci, klerikovi nadto lze uložit propuštění z klerického stavu.

§ 4: Úmyslné udělení svátosti tomu, kdo jí má zákaz přijmout, se trestá suspenzí, příp. také pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

§ 5: Kdo v jiných případech simuluje (předstírá) udělení kterékoli svátosti, je trestn spravedlivým trestem.

Trestné činy uvedené v § 1, 3 a 5 (zde ohledně mše a zpovědi) jsou vyhrazeny Kongregaci pro nauku víry (viz následující podkapitulu).

Svatokupectví (kán. 1380)

Simonie (termín vzat z události popsané v Novém zákoně ve Skutcích apoštolů, konkrétně Sk 8, 18-24) – kdo za použití úplatku uděluje nebo přijímá svátost, bude potrestán interdiktem nebo suspenzí nebo pořádkovými tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

Účast na zakázaném společenství v bohoslužebných úkonech (kán. 1381)

Týká se communicatio in sacris a trestá se spravedlivým trestem; jde o porušení ekumenických norem (např. vědomé podávání eu-charistie nekatolíkům s porušením příslušných norem).

Kongregaci pro nauku víry je rezervován trestný čin spolusloužení mše se služebníky církevních společenství nemajících apoštolskou posloupnost a neuznávajících svátostnou důstojnost kněžského svěcení (evangelické církve a anglikánské církve vzešlé ze západní reformace, u nás též Církve československá husitská).

Trestné činy proti eucharistii (kán. 1382)

Tyto trestné činy jsou nejtěžším trestným činem. Předmětem jsou konsekrované způsoby. Skutkovou podstatou a) je jejich odnesení, pohození či ponechání si jich – trestem je samočinná exkomunikace vyhrazená Apoštolskému stolci (u klerika i dalším trestem včetně propuštění z klerického stavu), b) proměnění jedné způsoby bez druhé nebo obou při slavení mše nebo mimo ni – trestem je náležitý trest dle závažnosti skutku nevyjímaje propuštění z klerického stavu. V obou případech se to musí dít s výslovným svatokrádežným úmyslem, tedy zneuctít (formálně důležité); svatokrádežnými účely se mimo jiné myslí účely magické, např. černé mše.

Tyto trestné činy jsou vyhrazeny Kongregaci pro nauku víry (viz následující podkapitulu).

Nezákonné obohacování z mešního stipendia (1383)

Zde se vychází z principu, že stipendium je dar církvi (daru u příležitosti sloužení mše na specifický úmysl); nejedná se proto o soukromoprávní trestný čin. Možné formy trestného činu jsou:

- přijetí většího množství stipendií, než je možné za jeden rok persolvovat;
- snížení počtu mší za přijaté stipendium;
- neodvedení binačních stipendií;

- vyžadování vyššího stipendia;
- přijetí stipendia v rozporu s právem;
- přijetí více stipendií na jednu mši;
- nepředání či snížení stipendia při předání intence druhému knězi;
- přijetí stipendia při zákazu celebrace;
- nepersolvování přijatých mešních stipendií.

Praxe mešních stipendií má být prosta jakéhokoliv zdání obchodu či spekulace (kán. 947). Trestem je nápravný trest nebo pořádkové tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

Uzurpace zpovědní fakulty pro absoluci komplice v hříchu proti 6. přikázání (kán. 1384)

Kněz, který rozhřeší kromě případu nebezpečí smrti svého komplice v hříchu proti 6. přikázání (bez ohledu na pohlaví), upadá do samočinné exkomunikace vyhrazené Apoštolskému stolci (a svátost není platně udělena).

Důvodem je, aby se neusnadňovalo pá–chání těchto hříchů snadným získáním rozhřešení; nevztahuje se na případ, kdy kněz vyslechne zpověď, ale neudělí rozhřešení, nebo na případ zmatku či nepozornosti.

Z hlediska závažnosti hříchu musí jít o formálně i materiálně těžký hřích na obou stranách; není rozhodující, zda šlo o hřích před přijetím svěcení nebo až po něm.

Pokud kněz rozhřeší, protože osobu nepoznal, je udělena svátost platná; nepatří sem rozhřešení už dříve rozhřešeného hříchu (při generální zpovědi znovu vyznaného).

Tento trestný čin je vyhrazen Kongregaci pro nauku víry (viz následující podkapitulu).

Solicitace (kán. 1385)

Jedná se o zneužití svátosti smíření zpovědníkem ke svádění kajčnicka ke hříchu proti 6. přikázání; ke hříchu, ke kterému směřuje, přitom nemusí dojít; forma solicitace nerozhoduje; nerozhoduje ani pohlaví či věk kajčnicka. Cílem nemusí být hřích s knězem a penitent nemusí souhlasit (posuzuje se jednání zpovědníka). Svádění musí mít vztah ke svátosti pokání (při samotné zpovědi; u příležitosti zpovědi, ale ne při ní; pod záminkou zpovědi).

Pachatelem může být i kněz bez fakulty zpovídat; musí se jednat ze strany kněze o úmyslný trestný čin; uložit trest je povinnost. Trestem je podle závažnosti skutku suspenze, zákazy, zbavení a příp. i propuštění z klerického stavu.

Porušení svátostného tajemství a tajemství zpovědi (kán. 1386)

Běžně se používá termín zpovědní tajemství. Teologie i kanonické právo ale rozlišují svátostné tajemství (doslova "svátostná pečť" - sigillum sacramentale), které se týká pouze zpovídajícího kněze, a tajemství zpovědi (latinsky "secretum"), které se týká jiných osob (třeba i kněží), kteří (často spíše nechtě) vyslechnou obsah zpovědi neboli vyznání penitenta.

Skutkovou podstatou je vyzrazení látky, která je předmětem svátosti smíření, což jsou:

- těžké i lehké hříchy (i dříve odpuštěné);
- okolnosti, které jsou v přímém vztahu ke hříchu (nejsou-li veřejně známé);
- defekty penitenta, které mají vztah ke hříchu (nejsou-li veřejně známé) ;
- to, co sdělil penitent na objasnění hříchů;
- odmítnutí rozhřešení;
- uložené pokání, pokud nebylo velmi malé.

Důvodem postihu je hodnota svátosti. Může se jednat o:

- přímé vyzrazení – z informací lze jasně poznat, kdo je penitent a čeho se dopustil (stačí jakkoliv identifikovat osobu);
- nepřímé vyzrazení – sdělení okolností, ze kterých lze teprve sekundárně (až po přistoupení dalších informací) zjistit osobu penitenta a předmět tajemství.

Trestem pro zpovědníka v případě přímého vyzrazení svátostného tajemství je samočinná exkomunikace vyhrazená Apoštolskému stolci, v případě nepřímého vyzrazení se postihuje u zpovědníka dle závažnosti skutku (§ 1). V případě vyzrazení tajemství zpovědi je sankcí spravedlivý trest nevyjímaje exkomunikaci (§ 2).

Výše uvedené zásady neplatí pro případ tzv. fingované zpovědi (např. činnost pro zesměšnění, nebo vyzkoušení znalostí kněze).

Jako § 3 tohoto kánonu je přidána další skutková podstata (zavedená rozhodnutím Kongregace pro nauku víry ze dne 13. 9. 1988): jestliže kdokoliv jakýmkoliv technickým prostředkem zachytí nebo se zlým úmyslem rozšiřuje hromadnými sdělovacími prostředky to, co řekl zpovědník nebo kajčnick při skutečné nebo fingované zpovědi, má být potrestán podle závažnosti skutku nevyjímaje propuštění z klerického stavu.

Tyto trestné činy jsou vyhrazeny Kongregaci pro nauku víry (viz následující podkapitoly).

Biskupská konsekrace bez papežského pověření (kán. 1387)

Vysvěcení biskupa bez papežského pověření má za následek upadnutí svěcení i světitele do samočinné exkomunikace vyhrazené Apoštolskému stolci.

Ordinace bez pověřovacích listin (kán. 1388)

Vysvěcení světitele nepodřízeného bez pověřující listiny (dimissorií) má za následek pro biskupa světitele zákaz udělovat svátost svěcení po dobu 1 roku a pro svěcení samočinnou suspenzi od přijaté svátosti (ne však od dříve přijatých svěcení (např. pokud by někdo legitimně přijal jáhenské svěcení a takto nelegitimně kněžské svěcení, smí vykonávat službu jáhna, ne však kněze).

V nově přidaném § 2 jsou zachyceny další neregulérní situace ze strany svěcení: pokud si je vědom nápravného trestu nebo úmyslně zatají irregularitu, je automaticky suspendován od přijatého svěcení (viz výše).

Nezákonný výkon posvátné služby (kán. 1389)

Uzurpace výkonu posvátné služby (kromě případů v kán. 1379–1388) se trestá spravedlivým trestem nevyjímaje nápravný trest. Jedná se o výkon služby vyhrazené kněžím, dále o jiné posvátné služby (jáhenské služby – např. čtení evangelia; dále např. společné udílení svátosti smíření, není-li k tomu řádný důvod); pachatel může být u služeb vyhrazených kněžím jáhen nebo laik, u ostatních služeb laik.

Tresty za porušení povinností klerika

Protiprávní opuštění posvátné služby (kán. 1392)

Nový trestný čin zavedený v reformě 2021: dobrovolné a protiprávní opuštění posvátné služby klerikem s úmyslem vyhnout se kompetenci církevní autoritě. Sankcí je podle závažnosti skutku suspenze nebo pořádkové tresty vyjma propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4), příp. může být propuštěn z klerického stavu.

Provozování obchodu a jiných zakázaných činností (kán. 1393)

Zákaz podnikání a některých dalších činností kleriků a řeholních osob – zapovídá se:

- obchodní činnost – směna zboží s obchodním rizikem (konkurence, úvěry, závist), které se odráží v zisku; živnostenský list není rozhodující, ale činnost (nepatří sem zprostředkování věcí a podobné služby);
- živnost;
- úřady s podílem světské moci – srov. kán. 285–289, 672;
- podpis a přijímání směnec;
- aktivní účast na činnosti politických stran;
- zákaz vedení odborů (zákaz neplatí pro členství v nich);
- dobrovolná vojenská služba (bez dovolení ordináře).

Porušení uvedených zákazů klerikem nebo řeholní osobou se trestá podle závažnosti skutku pořádkovými tresty vyjma propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4).

Trvalí jáhni jsou ze všeobecného práva vázáni jen zákazem dobrovolné vojenské služby.

Pokus o uzavření manželství (kán. 1394)

Kánon postihuje dva děje:

- pokus o manželství spáchaný klerikem;
- pokus o manželství spáchaný (neklerikem) řeholní osobou s trvalými sliby.

K pokusu může dojít:

- před církví podvodem;
- civilním nebo jiným nekatolickým sňatkem.

Trest nastupuje ve chvíli, kdy je vykonán sňatek:

- § 1 – klerik upadá do samočinné suspenze – dále nastupuje irregularita pro výkon duchovenské služby vyhrazená Apoštolským stolcem (srov. kán. 1044, 1041); pokud se po napomenutí nenapraví, může být stíhán postupně zbaveními (kán. 1336 § 4), příp. propuštěním z

klerického stavu; skutečnost se má deklarovat v úředním věstníku kurie;

- § 2 – řeholní osoba s trvalými sliby (která není zároveň klerikem) upadá do samočinného interdiktů – dále nastupuje propuštění z řeholního institutu (srov. kán. 694); u řeholního klerika se obojí spojuje (propuštění, suspenze a iregularita; nenastává však interdikt).

Mrvnostní trestné činy klerika (kán. 1395)

Konkubinát klerika a jiný vnější hřích proti 6. přikázání (kromě případu v kán. 1394) se postihuje suspenzí ferendae sententiae s možností přidavných trestů, třeba i propuštění z klerického stavu; konkubinátem rozumíme trvalý, na delší dobu dohodnutý sexuální vztah bez uzavření manželství, přičemž nemusí jít o společné soužití (§ 1).

Spravedlivým trestem (až propuštěním z klerického stavu) se trestá jiný trestný čin klerika proti 6. přikázání spáchaný veřejně (§ 2) nebo násilím nebo hrozbami nebo veřejně nebo pokud jiného přinutí vykonat nebo strpět sexuální úkony, aniž by tu byla dána věková hranice (§ 3).

V kán. 1398 § 2 je uvedeno, že za mravnostní trestný čin spáchaný násilím nebo hrozbami nebo veřejně nebo pokud jiného přinutí vykonat nebo strpět sexuální úkony, aniž by byla dána věková hranice (kán. 1395 § 3), pro neklerika - člena řeholního institutu, sekulárního institutu nebo společnosti apoštolského života, a také pro všechny katolíky mající v církvi hodnost nebo vykonávající úřad nebo funkci jsou sankcí pořádkové tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 6), případně další tresty podle závažnosti skutku.

Porušování rezidenční povinnosti (kán. 1396)

Porušování povinnosti sídlit v místě výkonu duchovenské služby se trestá spravedlivým trestem (příp. po napomenutí zbavením úřadu).

Povinností rezidence jsou vázání kardinál, diecézní biskup, biskup koadjutor, pomocný biskup, administrátor diecéze, farář, administrátor farnosti a farní vikář; netýká se dovolené, pobytu v nemocnici a plnění jiných povinností.

Trestné činy proti životu, lidské důstojnosti a svobodě

Vražda, únos, zadržení, zmrzačení nebo těžké zranění, umělý potrat (kán. 1397)

Skutkovou podstatou je:

- vražda – úmyslné zbavení života,
- únos, zadržení – zbavení svobody;
- zmrzačení nebo těžké zranění – nemusí být ohrožen život,
- umělý potrat - podílí se (s závažnou morální odpovědností) na dokonání umělého potratu (žena, pokud není např. strachem závažně umenšena morální odpovědnost, ten, kdo umělý potrat provedl, pokud je katolíkem, jiné osoby katolického vyznání mající odpovědnostní podíl na tomto skutku). Podle autentické interpretace komise pro výklad CIC z roku 1988 se za umělý potrat počítá jakékoliv usmrcení embrya i mimo tělo matky (např. při oplodnění více vajíček ve zkumavce). Exkomunikace ženy zde fakticky nastupuje v menšině případů – téměř vždy lze nalézt polehčující okolnosti, oproti tomu daleko snadněji může nastat exkomunikace jiných osob.

Musí jít o protiprávní jednání, netýká se tedy např. války nebo policisty ve službě, který zachová předpisy; je povinnost trestat. Sankcí je v případě umělého potratu samočinná exkomunikace, u ostatních pořádkové tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 4). Pokud je pachatelem klerik, může být v závažnějších případech propuštěn z klerického stavu.

Tím se neruší speciální ustanovení kán. 1370 (fyzické násilí vůči papeži, biskupu, klerikovi či řeholní osobě).

Zvlášť závažné mravnostní trestné činy kleriků a dalších osob, tj. vůči nezletilým a na roveň postaveným (kán. 1398)

V tomto kánonu je posílená ochrana tzv. zranitelných osob: nezletilí, osoby s trvale omezeným užíváním rozumu nebo osoby, jimž právo přiznává stejnou ochranu. Tento trestný čin formulován širěji než v původním znění v kán. 1395 § 2, a to v dvou směrech: a) zvýšením věkové hranice na 18 let oproti původním 16 roků a zohledněním dalších zranitelných osob; b) stanovením větší škály skutkových podstat včetně dětské pornografie a ohrožování mravní výchovy.

Skutkové podstaty jsou:

- mravnostní trestný čin vůči zranitelné osobě,
- podíl zranitelné osoby na pornografii - zneužití zranitelné osoby k výrobě dětské pornografie nebo svedení k účasti na skutečném nebo předstíraném pornografickém představení (zde se nemusí jednat o dětskou pornografii - ekvivalent ohrožování mravní výchovy),
- získávání, držení, předvádění a šíření dětské pornografie.

Trestem pro klerika je zbavení úřadu a další spravedlivé tresty nevyjímaje propuštění z klerického stavu.

Tyto trestné činy kleriků jsou vyhrazeny Kongregací pro nauku víry (viz následující podkapitulu).

Trestem pro neklerika - člena řeholního institutu, sekulárního institutu nebo společnosti apoštolského života, a také pro všechny věřící mající v církvi hodnost nebo vykonávající úřad nebo funkci jsou pořádkové tresty kromě propuštění z klerického stavu (kán. 1336 § 2 až 6), případně další tresty podle závažnosti skutku. Pro tyto osoby se též trest aplikuje i v případě skutků uvedených v kán. 1395 § 3 (mravnostní trestný čin spáchaný násilím nebo hrozbami nebo veřejně nebo pokud jiného přinutí vykonat nebo strpět sexuální úkony, aniž by byla dána věková hranice).

TRESTNÍ PRÁVO - PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ V LETECH 1983-2021

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

TRESTNÍ PRÁVO - PŘEHLED JEDNOTLIVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ DLE NOVÉ ÚPRAVY Z R. 2021

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

7.5 TRESTNÉ ČINY VYHRAZENÉ KONGREGACI PRO NAUKU VÍRY

Právní základ

- Nejprve bylo nutno v rámci pokodexové legislativy doplnit příslušnou normu ohledně závažnějších trestných činů (dále jen "TČ") vyhrazených Kongregaci pro nauku víry. Kromě toho bylo třeba náležitě reagovat na skandály spojené s odhalením pohlavního zneužívání - zde byly pro jednotlivé regiony (zvl. anglofonní prostředí) postupně vydávány speciální normy partikulárního práva ze strany Apoštolského stolce.
- Na základě zkušeností s vědním celocírkevním rozsahu takových trestních jednání vydal papež Jan Pavel II. motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, promulgované dne 30. dubna 2001.
- Na toto motu proprio navázal list Kongregace pro nauku víry, rozeslaný dne 18. května 2001 všem katolickým biskupům. Tento list obsahuje pokyny v instrukci nesoucí název *Normae de gravioribus delictis*.
- Na základě zkušeností s aplikací výše uvedených norem bylo rozhodnuto o jejich novelizaci, k níž došlo r. 2010, novelizované normy byly rozeslány všem biskupům dne 21. května 2010. Ačkoli je tato novelizace oficiálně uváděna jako novelizace motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, fakticky se jedná pouze o novelizaci instrukce *Normae de gravioribus delictis*.
- K 2. novelizaci se přikročilo r. 2021 ze dvou důvodů: a) zohlednění nového trestního práva, především nová 6. kniha CIC z r. 2021, ale i pozdějších zpřísnění norem z r. 2010, b) potřebné upřesnění procesních předpisů.

Specifikace vyhrazených trestných činů

Závažnější TČ, jejichž projednávání je vyhrazeno Kongregaci pro nauku víry, jsou v této instrukci děleny do pěti kategorií:

1. TČ proti víře, což jsou hereze, apostaze a schisma (kán. 751 a 1364 CIC a kán. 1436 § 1 a 1437 CCEO);
2. závažnější TČ proti svatosti nejvznešenější oběti a svatosti Eucharistie:
 - a. odnesení nebo ponechání si eucharistických způsob ke svatokrádežným účelům nebo jejich pohození (kán. 1382 CIC a kán. 1442 CCEO);
 - b. pokus sloužit mši osobou bez kněžského svěcení (kán. 1379 § 1 odst. 1 CIC);
 - c. předstírání sloužení mše (kán. 1379 § 5 CIC a kán. 1443 CCEO);
 - d. spoluslavení mše se služebníky církevních společenství nemajících apoštolskou posloupnost a neuznávajících svátostnou důstojnost kněžského svěcení (kán. 908 a 1381 CIC a kán. 702 a 1440 CCEO);
 - e. přepodstatnění jedné látky bez druhé nebo obou se svatokrádežným účelem jak ve mši, tak mimo ni (kán. 1382 § 2 CIC);
3. závažnější TČ proti vznešenosti svátosti pokání:
 - a. rozhřešení spoluviníka hříchu proti šestému přikázání Desatera (kán. 1384 1 CIC a kán. 1457 CCEO);
 - b. pokus o svátostné rozhřešení nebo zakázané vyslechnutí svátostného vyznání hříchů (kán. 1379 § 1 odst. 2 CIC);
 - c. předstírání svátostného rozhřešení (kán. 1379 § 5 CIC a kán. 1443 CCEO);
 - d. svádění k hříchu proti šestému přikázání Desatera při udělení nebo u příležitosti nebo pod záminkou svátosti pokání (kán. 1385 CIC a kán. 1458 CCEO), pokud je zaměřeno ke hříchu se samotným zpovědníkem;
 - e. přímé nebo nepřímé porušení svátostného tajemství (kán. 1386 § 1 CIC a kán. 1456 § 1 CCEO);
 - f. nahrání jakýmkoli technickým prostředkem nebo zlovolné rozšiřování sdělovacími prostředky toho, co bylo ve skutečném nebo fiktivním svátostném vyznání řečeno zpovědníkem nebo kajícím (kán. 1386 § 3 CIC);
4. pokus o svátostné svěcení ženy (kán. 1379 § 3 CIC);
5. závažnější TČ proti mravům:
 - a. TČ proti šestému přikázání Desatera spáchaný klerikem s nezletilou osobou mladší 18 let; pro účely této instrukce je nezletilým postavena na roveň osoba, která trvale nemá úplné užívání rozumu (neznalost nebo omyl klerika ohledně věku oběti nestanoví okolnost snižující závažnost trestného činu nebo vylučující trestnost);
 - b. získávání, držení nebo rozšiřování pornografických obrazových materiálů osob mladších 18 let spáchané klerikem k nemravným účelům, a to jakýmkoli způsobem a jakýmkoli technickým prostředkem.

Způsob projednávání vyhrazených trestných činů

Novelizované *Normae de gravioribus delictis* z r. 2021 obsahují podrobné procedurální normy v čl. 9 až 29:

- Nejvyšší soud Kongregace pro nauku víry tvoří kardinálové, arcibiskupové a biskupové (tedy de iure členové) Kongregace a mohou být jmenováni jako soudci další kněží s doktorátem kanonického práva; všechny úřady v těchto řízeních zastávají kněží; jeho rozsudky nepodléhají schválení papežem;
- má se konat na místní úrovni předběžné šetření – pokud je kauza předložena Kongregaci bez tohoto šetření, vykoná je Kongregace sama;
- kauza musí být řešena buď cestou soudního řízení, a to v 1. instanci obvykle na místní úrovni, anebo administrativním (mimosoudním) řízením;
- zvlášť závažné případy, kde je spáchaní TČ zcela zřejmé, může Kongregace předat přímo papeži pro rozhodnutí o propuštění z duchovního stavu či zbavení duchovenské hodnosti;
- výsledek řízení v 1. instanci na místní úrovni se zašle Kongregaci spolu s úplnými akty kauzy;

- 2. instancí je pouze Nejvyšší soud Kongregace;
- detailní řešení správního rekursu proti individuálním správním aktům Kongregace, nabytí právní moci rozsudku a hrazení soudních výloh;
- stanovení papežského tajemství - to je zrušeno v případě mravnostních trestných činů spáchaných kleriky.

Papežské tajemství

Instrukce ohledně papežského tajemství z r. 1974 (Secretaria Status seu Papalis, *Rescriptum ex Audientia, instructio Secreta continere, De secreto pontificio* (4. 2. 1974), in: AAS LXVI (1974), s. 89–92. Znovu bylo otištěno nedávno v *Communicationes*, Roma 2012, s. 9–12) obsahuje ustanovení ohledně nyní závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry v čl. I odst. 4:

Čl. I – Papežské tajemství zahrnuje: [...]

4) *Mimosoudní oznámení ohledně trestných činů proti víře a proti mravům a ohledně trestných činů spáchaných proti svátosti pokání, jakož i řízení a rozhodnutí spojená s těmito oznámeními, vždy při zachování práva toho, který byl autoritě nahlášen, na seznámení s oznámením, pokud by to bylo nutné k sebeobhajobě. Jméno oznamovatele je dovoleno vyjevit pouze tehdy, když se autoritě zdá být vhodné, aby došlo k osobní konfrontaci nařčeného a oznamovatele.*

Spolupráce s orgány činnými v trestním řízení

O státním trestním řízení se explicitně zmiňuje kodexové právo: kán. 1344 odst. 2 CIC i kán. 1409 § 1 odst. 2 CCEO dávají církevnímu soudci možnost upustit od uložení trestu, pokud viník již byl dostatečně potrestán světským představeným nebo se předvídá, že jím bude potrestán.

Je nutno konstatovat, že speciální legislativa ohledně závažnějších TČ se o státním trestním řízení explicitně nezmiňuje. Je to pochopitelné z perspektivy, že tyto normy stanoví církevní způsob projednávání. Na druhé straně však nikterak nezakazují součinnost se státními orgány, a to ani ustanoveními instrukce o papežském tajemství, protože jejím smyslem je, jak ukazuje předmluva této instrukce, zajistit náležitý řád v Božím lidu – má tedy evidentně vnitrocírkevní určení.

Jedinou výjimkou je *Příručka k porozumění základům řízení na Kongregaci pro nauku víry ve věci obvinění ze sexuálního zneužívání* z r. 2003, která explicitně říká v oddílu A. *Předběžné šetření*:

Civil law concerning reporting of crimes to the appropriate authorities should always be followed.

Vždy je nutno dodržet světské právo týkající se oznamování trestných činů příslušné autoritě.

Je tedy nutno konstatovat, že kanonické procesní normy a pokyny pro řízení ohledně mravnostních TČ kleriků počítají jak se skutečností státního trestního řízení, tak s nutnou součinností církevních autorit s orgány činnými v trestním řízení, a to tím spíše, že orgány činné v trestním řízení jsou vázány profesionálním tajemstvím. Dodržení profesionálního tajemství nikterak neohrožuje smysl kanonického závazku mlčenlivosti, jímž je ochrana dobrého jména podezřelého a obviněného, ochrana obětí trestného konání i ochrana církevního společenství.

Zakotvení způsobu projednávání a součinnosti se státní mocí v partikulárním právu

List Kongregace pro nauku víry z 3. května 2011 stanovil biskupským konferencím ve spolupráci s vyššími představenými klerických řeholních institutů povinnost do konce května 2012 zpracovat (či přepracovat) a zaslat Kongregaci pro nauku víry partikulární příručky ohledně řešení mravnostních TČ duchovních spáchaných **vůči nezletilým osobám** a dal k tomu podrobné pokyny.

(Krátký průvodní list Congregazione per la dottrina della fede, *Lettera del Cardinale William Levada per la presentazione della circolare alle Conferenze episcopali sulle linee guida per i casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici* (3. 5. 2011), dostupný na webu Apoštolského stolce v italském znění na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_levada-abuso-minori_it.html [cit. 4. 7. 2013] a v českém překladu na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_levada-abuso-minori_cs.html [cit. 4. 7. 2013].
Congregazione per la dottrina della fede, *Lettera circolare alle Conferenze episcopali sulle linee guida per i casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici* (3. 5. 2011), dostupný na webu Apoštolského stolce v italském znění na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_it.html [cit. 4. 7. 2013] a v českém překladu na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_cs.html [cit. 4. 7. 2013].)

V 1. části listu je stanoveno, že příručky biskupských konferencí mají obsahovat pokyny pro:

- přednostní péči o oběti pohlavního zneužití: naslouchání i duchovní a psychologické doprovázení obětí a jejich příbuzných;
- ochranu nezletilých – rozvíjení preventivních programů určených pro zajištění opravdu bezpečného prostředí pro nezletilé;
- formaci budoucích kněží a řeholníků a výměnu informací o kandidátech kněžství nebo řeholního života, kteří přecházejí z jedné entity do druhé;
- doprovázení kněží, jejich stálou formaci a specifickou formaci k jejich odpovědnosti v oblasti zneužívání, způsob postupování vůči obviněným, projednávání eventuálních případů zneužití ve shodě s předpisy práva, obnovu dobré pověsti duchovního, který byl nespravedlivě obviněn;
- spolupráci s civilními autoritami v rámci kompetence církevní i světské autority a pro splnění povinnosti oznámení TČ určené autoritě, aniž by tím došlo k narušení vnitřní svátostné oblasti – spolupráce má být realizována nejen v případě zneužití duchovními, ale i ostatním personálem působícím v církevních institucích.

Příručka má být zaslána na prozkoumání Kongregaci pro nauku víry do konce května 2012.

V 2. části listu se připomíná platná kanonická legislativa, ale zároveň jsou biskupům explikována kanonická opatření, která je vhodné uložit osobám, jejichž provinění bylo prokázáno:

- buď administrativní opatření zcela vylučující veřejnou službu, nebo alespoň kontakt s nezletilými, přičemž taková opatření mohou být spojena s trestním příkazem;
- anebo církevní tresty, mezi nimiž jako nejtěžší připadá v úvahu propuštění z duchovního stavu.

Explicitně je přitom vyjádřena zásada, že je vyloučen návrat do veřejné služby pro ty duchovní, jejichž veřejná služba by znamenala ohrožení pro nezletilé nebo nebezpečí pohoršení.

V závěru listu se připomíná, že kromě požadované příručky je možno stanovit partikulární normy na úrovni biskupské konference, a to jak v hmotněprávní, tak v procesní oblasti: naprosto jasně je přitom třeba brát ohled na státní legislativu. Tyto normy mají mít doplňkový charakter k celocírkevním normám a podléhají prozkoumání (*recognitio*) ze strany Apoštolského stolce.

Na základě dosavadních zkušeností s vypracováváním těchto partikulárních norem se rozhodla Kongregace pro nauku víry vydávat příručku

usnadňující vypracování norem i jejich potřebnou obsahovou úplnost (příp. i určitou jednotnost), aniž by tato příručka byla závaznou normou. Tento dokument s názvem *Vademecum o některých bodech postupu v případech sexuálního zneužívání nezletilých spáchaného kleriky* byl ve verzi 1.0 vydán 16. 7. 2020. Text je přiložen níže.

Česká biskupská konference vytvořila r. 2011 spolu s oběma konferencemi vyšších představených (Konference vyšších představených mužských řeholí a Konference vyšších představených ženských řeholí) komisi pro přípravu odpovídajícího dokumentu, který byl posléze r. 2012 zaslán Kongregaci pro nauku víry. Text byl zveřejněn v ACTA České biskupské konference č. 10 (roč. 2015) na s.110-122 - ovšem bez uvedení schvalovacího dekretu Kongregace pro nauku víry a s chybnými křížovými odkazy. Text byl přepracován v letech 2020-2021 na základě dokumentu *Vademecum a nového trestního práva* (6. kniha CIC), schválen byl plenárním zasedání ČBK 6. 7. 2021 a zveřejněn v ACTA České biskupské konference č. 16 (roč. 2021) na s. 260-277 s dlouhým názvem *Instrukce o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR ve znění novely č. 1/2021 schválené 127. plenárním zasedáním ČBK ze dne 6. července 2021*. Ačkoli poté byly vydány 11. 10. 2021 nové normy Kongregace pro nauku víry ohledně projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry, nedotkly se samotného předběžného šetření. Text je přiložen níže.

TRESTNÉ ČINY VYHRAZENÉ KONGREGACI PRO NAUKU VÍRY - DOKUMENTY Z R. 2010

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

VADEMECUM O NĚKTERÝCH BODECH POSTUPU V PŘÍPADECH SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ NEZLETILÝCH SPÁCHANÉHO KLERIKY VERZE 1.0 Z R. 2020

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

PARTIKULÁRNÍ ČESKÁ SMĚRNICE - SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ - VERZE Z R. 2021

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

2. NOVELIZOVANÉ VYDÁNÍ (11. 10. 2021) NOREM KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY PRO ZÁVAŽNĚJŠÍ TRESTNÉ ČINY VYHRAZENÉ TĚTO KONGREGACI, ÚČINNOST 8. 12. 2021

Obsah objektu je dostupný pouze v elektronické verzi studijní opory.

LITERATURA

Základní pomůcky

TRETERA, Jiří Rajmund a Záboj, HORÁK. *Církevní právo*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2021. 440 s. ISBN 978-80-7502-535-7

TRETERA, Jiří Rajmund a Záboj, HORÁK. *Konfesní právo*. Praha: Leges, 2015. 414 s. ISBN 978-80-7502-118-2

GÓRECKI, Edward. *Církev se uskutečňuje ve farnosti*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996. 178 s.; dále uváděno **G** + číslo strany

Kodex kanonického práva. Praha: ZVON, 1994. XXIII + 814 s. ISBN 80-7113-082-6; dále uváděno **kán.** + číslo kánonu

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 1. vyd. Praha: ZVON, 1994. 603 s. ISBN 80-7113-067-2

(Nový) Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. účinný od 1. 1. 2014; dříve Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů (potřebná látka bude probírána v konzultacích); dále uváděno **NOZ**

NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006. 215 s. ISBN 80-85929-83-X; dále uváděno **N** + číslo strany

Česká biskupská konference. *Směrnice ČBK pro přípravu na manželství* (25. 4. 2017). Praha: Česká biskupská konference, 2017. 19 s. [fialová řada, č. 42]

Kongregace pro katolickou výchovu. *Instrukce o kritériích pro rozlišování povolání u osob s homosexuálními sklony v souvislosti s jejich přijetím do semináře a připuštěním ke svátosti svěcení* (4. 11. 2005). Praha: Česká biskupská konference, 2006. 8 s. [červená řada, č. 32]

Kongregace pro katolickou výchovu. *Směrnice pro využívání psychologických odborností pro připuštění kandidátů ke kněžské formaci* (29. 6. 2008). In: *ACTA České biskupské konference*, roč. 2009, č. 4, s. 88–102

Kongregace pro katolickou výchovu – Kongregace pro klérus. *Základní normy pro formaci trvalých jáhnů, Směrnice pro službu a život trvalých jáhnů* (22. 8. 1998). Praha: Česká biskupská konference, 2002. 76 s. [červená řada, č. 20]

Česká biskupská konference. *Směrnice pro formaci, život a službu trvalých jáhnů v České republice* (24. 7. 2009). In *ACTA České biskupské konference*, roč. 2010, č. 5, s. 165-192

Kongregace pro klérus. *List ordinářům o pravomoci laicizovat duchovní* (18. 4. 2009). In *ACTA České biskupské konference*, roč. 2009, č. 4, s. 114-124; procesní normy: Kongregace pro klérus. *List ordinářům o pravomoci laicizovat duchovní* (17. 3. 2010). In *ACTA České biskupské konference*, roč. 2010, č. 5, s. 105-113

Kongregace pro klérus. *Znovupřijetí k posvátné službě - Rehabilitace* (interní pokyny). EDIS CMTF, odborné texty

Rozhodnutí ČBK o povinnosti vést matriku zemřelých (10. listopadu 2021). In *ACTA České biskupské konference*, roč. 2021, č. 16, s. 299

Kongregace pro nauku víry. *Dokumenty Kongregace pro nauku víry týkající se závažnějších trestných činů zveřejněné r. 2010: Příručka k porozumění základům řízení na Kongregaci pro nauku víry ve věci obvinění ze sexuálního zneužívání (nedatováno), List biskupům katolické církve a ostatním zainteresovaným ordinářům a hierarchům ve věci změn apoštolského listu vydaného z vlastního popudu (motu proprio) Sacramentorum sanctitatis tutela* (21. 5. 2010), *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry* (21. 5. 2010), *Krátká zpráva o změnách Norem o závažnějších trestných činech vyhrazených Kongregaci pro nauku víry* (15. 7. 2010), *Historický úvod vydaný Kongregací pro nauku víry* (15. 7. 2010). *ACTA České biskupské konference*, č. 5, Ročník 2010, s. 116–155. ISSN neuvedeno; viz též EDIS CMTF, odborné texty

Kongregace pro nauku víry. *Vademecum o některých bodech postupu v případech sexuálního zneužívání nezletilých spáchaného duchovními* (16. 7. 2020). In *ACTA České biskupské konference*, roč. 2021, č. 16, s. 139-174

Kongregace pro nauku víry. 2. novelizovaná instrukce Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry (7. 12. 2021) - EDIS CMTF, odborné texty

Česká biskupská konference. *Instrukce o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR* (6. července 2021). In *ACTA České biskupské konference*, roč. 2021, č. 16, s. 260-277

Rozšiřující literatura

HAERING, Stephan, Wilhelm REES a Heribert SCHMITZ (eds.). *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*. Dritte, vollständig nebearbeitete Auflage. Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2015, LXVIII + 2172 s. ISBN 978-3-7917-2723-3

SZTAFROWSKI, Edward: *Podręcznik prawa kanonicznego*. 1. vyd. Warszawa: ATK, 1985 - 1986. 4 sv.

CORIDEN, James A., Thomas J. GREEN a John P. BEAL, ed. *New commentary on the Code of Canon Law*. New York, N.Y.: Paulist Press, c2000, XXXII + 1952 s. ISBN 0-8091-0502-0

GÓRECKI, Edward. *Obecné normy Kodexu kanonického práva Jana Pavla II*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993. 2 sv.

Různé monografie, především v polštině a němčině.